

Briff Ymchwil
**Crynodeb o Ddeddf: Deddf
Anghenion Dysgu Ychwanegol
a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru)
2018**

Awdur: **Michael Dauncey**
Dyddiad: **Mawrth 2018**

Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Y Gwasanaeth Ymchwil

Cynulliad Cenedlaethol Cymru yw'r corff sy'n cael ei ethol yn ddemocrataidd i gynrychioli buddiannau Cymru a'i phobl, i ddeddfu ar gyfer Cymru, i gytuno ar drethi yng Nghymru, ac i ddwyn Llywodraeth Cymru i gyfrif.

Awdur: **Michael Dauncey**

Dyddiad: **Chwefror 2018**

Rhif Papur: **18-023**

Cysylltwch â ni

Y Gwasanaeth Ymchwil
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Tŷ Hywel
Bae Caerdydd
Caerdydd
CF99 1NA

 : 0300 200 6293

 : Michael.Dauncey@Cynulliad.Cymru

 : seneddymchwil.blog

 : [@SeneddYmchwil](https://twitter.com/SeneddYmchwil)

 : Cynulliad.Cymru/Ymchwil

© Hawlfraint Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2018

Ceir atgynhyrchu testun y ddogfen hon am ddim mewn unrhyw fformat neu gyfrwng cyn belled ag y caiff ei atgynhyrchu'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol na difriol. Rhaid cydnabod mai Comisiwn Cynulliad Cenedlaethol Cymru sy'n berchen ar hawlfraint y deunydd a rhaid nodi teitl y ddogfen.

Briff Ymchwil

Crynodeb o Ddeddf: Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018

Bydd Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018 yn cyflwyno system newydd, sy'n seiliedig ar Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), yn lle'r fframwaith Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) presennol.

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth ar gyfer Cynlluniau Datblygu Unigol (CDUau) statudol a chyffredinol i blant a phobl ifanc ag ADY. Bydd hyn yn rhoi terfyn ar y gwahaniaeth presennol rhwng ymyriadau a arweinir gan ysgol a datganiadau a gyhoeddir gan awdurdodau lleol ac yn integreiddio'r trefniadau deddfwriaethol presennol ar gyfer disgyblion ysgol a myfyrwyr ôl-16 mewn colegau. Mae'r Ddeddf hefyd yn ceisio gwella'r cydweithio rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd, yn ogystal â sefydlu system decach a mwy tryloyw gyda mwy o bwyslais ar osgoi anghytundeb a datrys anghydfodau. Yn y papur hwn ceir crynodeb o ddarpariaethau'r Ddeddf a'i hynt drwy Gynulliad Cenedlaethol Cymru.

Cynnwys

1. Cyflwyniad.....	1
Ailwampio model 'nad yw bellach yn addas at ei ddiben', wedi hir ymaros	1
Trosolwg cryno o'r Ddeddf.....	1
Stwythur y papur hwn.....	2
2. Strwythur y Ddeddf	3
Dogfennau sy'n cyd-fynd â'r Bil.....	3
3. Diben y Ddeddf a'r effaith a fwriedir	5
Tri amcan cyffredinol	5
Amcan cyffredinol A: Fframwaith deddfwriaethol unedig.....	5
Amcan cyffredinol B: Proses integredig a chydweithredol sy'n hwyluso ymyriadau cynnar, amserol ac effeithiol.....	9
Amcan cyffredinol C: System deg a thryloyw	13
Nodau craidd trawsbynciol	15
4. Pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth.....	18
5. Goblygiadau ariannol y Ddeddf	19
Asesu opsiynau	19
Costau ac arbedion.....	19
Cyllid Trawsnewid ADY gwerth £20 miliwn	22
6. Y Cynulliad a'r broses o graffu ar y Bil	23
Cyfnod 1	23
Cyfnod 2.....	24
Cyfnod 3.....	24
Cyfnod 4.....	25
7. Gweithredu'r Ddeddf a'r Rhaglen Trawsnewid ADY	26
Trawsnewid ADY	26
Trosglwyddo i'r system ADY newydd o dan y Ddeddf	27
Atodiad 1: Cefndir y broses o gyflwyno'r Bil.....	29
Ymchwiliad Pwyllgor tair rhan yn yr Ail Gynulliad.....	29
Datblygiadau yn y Trydydd Cynulliad.....	29
Y Pedwerydd Cynulliad a thu hwnt	29
Y Bil drafft a gwaith Y Cynulliad o ran craffu cyn deddfu.....	30
Atodiad 2: Gwaith craffu Cyfnod 1.....	32
Atodiad 3: Craffu ar gostau'r ddeddfwriaeth	34
Trosolwg.....	34

Sut newidiodd yr amcangyfrifon ariannol?	34
Yr hyn a ddigwyddodd ar ôl cyhoeddi'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig	35
Atodiad 4: Crynodeb o'r newidiadau yng Nghyfnod 2.....	36
Canlyniad y gwelliannau	36
Newidiadau a wnaed i'r Bil.....	36
Ymrwymadau gan y Gweinidog ar y pryd.....	40
Atodiad 5: Newidiadau i'r Bil yng Nghyfnod 3.....	43
Canlyniad y gwelliannau	43
Newidiadau a wnaed i'r Bil.....	43
Ymrwymiad gan Ysgrifennydd y Cabinet mewn perthynas â chludiant	46
Atodiad 6: Geirfa Gymraeg	47
Termau penodol i'r Ddeddf.....	47
Y tri amcan cyffredinol	48
Y deg nod craidd	48
Termau cyffredinol	49
Rhagor o wybodaeth	50

1. Cyflwyniad

Cafodd y [Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg \(Cymru\)](#) ei basio gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ar 12 Rhagfyr 2017, flwyddyn yn union ar ôl iddo gael ei gyflwyno i broses ddeddfwriaethol y Cynulliad gan Alun Davies, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes ar y pryd. Cafodd y ddeddfwriaeth Gydsyniad Brenhinol ar 24 Ionawr 2017 a daeth yn [Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg \(Cymru\) 2018](#).

Cyhoeddodd Kirsty Williams, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, [ddatganiad ar 11 Rhagfyr 2017](#) yn nodi sut y caiff y ddeddfwriaeth ei rhoi ar waith. Yn dilyn [ymgyngoriad â rhanddeiliaid](#), mae Llywodraeth Cymru wedi **penderfynu cyflwyno'r newidiadau yn raddol fesul cam, gan gyflwyno'r system newydd a sefydlir gan y Ddeddf o fis Medi 2020**. O fis Medi 2020, bydd dysgwyr newydd y nodir bod ganddynt Anghenion Dysgu Ychwanegol yn cael eu cefnogi gan drefniadau newydd o dan y Ddeddf, tra bydd dysgwyr sy'n rhan o'r system bresennol yn trosglwyddo i'r drefn newydd dros gyfnod o dair blynedd.

Felly, bydd y **system Anghenion Addysgol Arbennig gyfredol yn parhau ar waith** ar gyfer pob dysgwr sydd ag AAA/ADY tan fis Medi 2020. Dim ond ar ôl hynny y bydd dysgwyr yn dechrau cael eu trosglwyddo i'r system newydd.

Ailwampio model 'nad yw bellach yn addas at ei ddiben', wedi hir ymaros

Cyflwynwyd y [Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg \(Cymru\)](#) ar 12 Rhagfyr 2016 yn dilyn **cyfres o adolygiadau**, ymchwiliadau pwyllgor, cynigion polisi, cynlluniau peilot, ymgynghoriadau, Papur Gwyn a Bil drafft.¹ Roedd rhanddeiliaid a theuluoedd wedi galw am newidiadau ers blynyddoedd lawer, a'r farn gyffredinol oedd ei bod hi'n **hen bryd** cyflwyno deddfwriaeth. Aed ati i graffu'n helaeth ar y Bil, er bod ganddo gryn gefnogaeth ymhlith y pleidiau gwleidyddol a rhanddeiliaid, ac roedd yn destun i 167 o welliannau a basiwyd gan y Cynulliad.

Mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn glir fod angen newid. Cydnabu ers tro fod y system Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) bresennol yn 'seiliedig ar **fodel a gyflwynwyd dros 30 mlynedd yn ôl**', ac **'nad yw bellach yn addas at ei ddiben.'** Wrth gyflwyno'r Bil, fe'i disgrifiwyd gan Lywodraeth Cymru fel 'deddfwriaeth uchelgeisiol i greu dull newydd a dewr' a fydd yn **'gweddnewid'** yn llwyr y ffordd y mae anghenion dysgu plant a phobl ifanc yn cael eu diwallu yng Nghymru.

Trosolwg cryno o'r Ddeddf

Mae'r Ddeddf yn sefydlu **fframwaith statudol newydd** er mwyn cefnogi plant a phobl ifanc sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) o'u genedigaeth a thra byddant yn yr ysgol, ac, os ydynt dros yr oedran ysgol gorfodol, tra byddant yn derbyn addysg bellach hefyd. Bydd y Ddeddf, a'r fframwaith newydd y mae'n ei greu, yn **disodli'r ddwy system ar wahân o ddeddfwriaeth a threfniadau** yng Nghymru ar gyfer Anghenion Addysgol Arbennig (**AAA**) **hyd at 16 oed** ac Anawsterau a/neu Anableddau Dysgu (**AAD**) **ar ôl 16 oed**.²

Caiff y **term newydd, Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)** ei ddefnyddio mewn fframwaith deddfwriaethol sengl ar gyfer pob plentyn a pherson ifanc hyd at 25 oed sy'n cael eu hadnabod yn rhai

---

¹Ym mhapur y Gwasanaeth Ymchwil, [Anghenion Dysgu Ychwanegol yng Nghymru](#) (Tachwedd 2016), mae crynodeb o'r hanes hwn o adolygu a diwygio, sy'n dyddio'n ôl i 2002.

²Mae [Anghenion Dysgu Ychwanegol yng Nghymru hefyd](#) yn cynnwys trosolwg o'r fframwaith Anghenion Addysgol Arbennig presennol, ynghyd â rhywfaint o ddata am niferoedd y dysgwyr, ariannu a chyrhaeddiad.

sydd â'r anghenion hynny. Mae'r diffiniad a ddefnyddir yn y Ddeddf ar gyfer ADY fwy neu lai'r **un fath â'r diffiniad cyfreithiol cyfredol o AAA**.

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru lunio **Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol**. Yn y Cod hwnnw y bydd y rhan fwyaf o'r manylion am y modd y caiff asesiadau a phenderfyniadau am ddarpariaeth eu gwneud, er mai yn y Bil y bydd y fframwaith cyffredinol. **Rhoddodd Llywodraeth Cymru fersiwn ddrafft o'r Cod** (PDF 2.95MB) i **Bwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Cynulliad** ym mis Chwefror 2017, ac fe'i cyhoeddwyd ganddo i gynorthwyo rhanddeiliaid i gyfrannu at y broses o graffu ar y Bil.

Pwysleisiodd Llywodraeth Cymru fod 'gwaith yn dal i gael ei wneud' ar y Cod drafft a'i fod wedi cael ei rannu **'at ddibenion enghreifftiol yn unig'** er mwyn helpu gyda'r broses o graffu ar y Bil. Dywedodd nad oedd y Cod drafft yn destun craffu ar y cam hwnnw ond y byddai'n destun ymgynghoriad llawn pan gâi fersiwn ffurfiol ei llunio yn dilyn hynt llwyddiannus y ddeddfwriaeth. Mae trosolwg o'r Cod ADY drafft ymarferol ar gael ym mhennod 7 o grynodedb y Gwasanaeth Ymchwil o'r Bil ADY (Mawrth 2017), a luniwyd ar ôl cyflwyno'r Bil.

Bydd Llywodraeth Cymru yn paratoui Cod ADY terfynol cyn rhoi'r system newydd ar waith, yn unol â gofynion y Ddeddf.

Stwythur y papur hwn

Mae Pennod 2 o'r papur hwn yn rhoi trosolwg o strwythur y Ddeddf a'r prif ddogfennau sy'n cyd-fynd â hi, tra bod Pennod 3 yn nodi'r diben a fwriedir gan Lywodraeth Cymru ac effaith y ddeddfwriaeth. Mae Pennod 4 yn rhestru'r pwerau a roddir i Weinidogion Cymru drwy'r Ddeddf i gyflwyno is-ddeddfwriaeth ac mae Pennod 5 yn rhoi crynodeb o'r costau a ragwelir yn sgil rhoi'r Ddeddf ar waith.

Mae Pennod 6 yn rhoi crynodeb o'r prif bwyntiau a godwyd wrth graffu ar y Bil a'r gwelliannau a wnaed yn ystod ei hynt drwy broses ddeddfwriaethol y Cynulliad.

Mae Pennod 7 yn trafod y broses o roi'r Ddeddf ar waith a'r camau nesaf.

Mae rhagor o wybodaeth gefndirol yn yr Atodiadau.

2. Strwythur y Ddeddf

Mae pedair Rhan i'r Ddeddf, ac mae'r rheini'n cynnwys 101 o adrannau ac un Atodlen.

- Mae **Rhan 1** (adran 1) yn rhoi **trosolwg o'r darpariaethau** yn y Ddeddf.
- Mae 5 pennod yn **Rhan 2** a dyma **ran mwyaf sylweddol** y Ddeddf.
  - Ym **mhennod 1** (adrannau 2-9) **diffinnir y termau allweddol**, sef Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY) a Darpariaeth Ddysgu Ychwanegol, pennir y gofynion a'r weithdrefn ar gyfer llunio **Cod**, a nodir dyletswyddau i **gynnwys a darparu gwybodaeth** i blant, pobl ifanc a rhieni ac i roi sylw dyladwy i ddau o Gonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig: Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau.
  - Ym **mhennod 2** (adrannau 10-46) mae darpariaethau ar gyfer **nodi ADY**, a pharatoi a chynnal **Cynlluniau Datblygu Unigol**.
  - Mae **pennod 3** (adrannau 47-67) yn cynnwys **swyddogaethau atodol**, gan gynnwys y rhai sy'n ymwneud â chofrestru ysgolion annibynnol i gynrig darpariaeth ddysgu ychwanegol i ddisgyblion ag ADY, a'r rolau cydlynedd statudol newydd mewn ysgolion/ colegau a byrddau iechyd.
  - Ym **mhennod 4** (adrannau 68-81) rhoddir dyletswyddau ar awdurdodau lleol i wneud trefniadau ar gyfer **osgoi a datrys anghytundebau**, ac ar gyfer cael gwasanaethau eirioli annibynnol. Mae hefyd yn gwneud darpariaeth ar gyfer **apelau a cheisiadau** i Dribiwnlys Addysg Cymru.
  - Mae **pennod 5** (adrannau 82-90) yn gwneud darpariaeth gyffredinol ar gyfer gwneud rheoliadau ynghylch **datgelu a defnyddio gwybodaeth**, ac ynghylch rhieni a phobl ifanc **nad oes ganddynt alluedd**.
- Mae **Rhan 3** (adrannau 91-94) yn **ailenwi** Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru yn **'Tribiwnlys Addysg Cymru'** ac yn pennu ei aelodaeth a'i drefniadau tâl a threuliau.
- Mae **rhan 4** (adrannau 95-101) yn gwneud darpariaethau **amrywiol a chyffredinol** gan gynnwys pwerau i Weinidogion Cymru wneud darpariaeth ganlyniadol a throsiannol, gweithdrefnau ar gyfer gwneud is-ddeddfwriaeth, mynegai o ddiffiniadau cyffredinol a threfniadau ar gyfer dod â'r ddeddfwriaeth i rym.
- Mae **Atodlen 1** yn darparu ar gyfer **mân ddiwygiadau a diwygiadau canlyniadol a diddymiadau**.

Dogfennau sy'n cyd-fynd â'r Bil

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ddwy fersiwn o Femorandwm Esboniadol yn ystod hynt y Bil. Cyhoeddwyd y **Memorandwm cyntaf** (PDF 2.81MB) pan gyflwynwyd y Bil ym mis Rhagfyr 2016 a chyhoeddwyd yr **ail Femorandwm** (PDF 3.02MB) ym mis Tachwedd 2017 ar ôl y cyfnod diwygio cyntaf, sef Cyfnod 2. Mae'r Memorandwm yn cynnwys Asesiad Effaith Rheoleiddiol, sy'n manylu ar y dewisiadau polisi a ystyriodd Llywodraeth Cymru a'r costau a'r manteision cysylltiedig o wneud y ddeddfwriaeth, a Nodiadau Esboniadol ar gyfer pob adran o'r Bil. Cyflwynwyd cyfanswm o dair fersiwn o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn ystod hynt y Bil oherwydd i Lywodraeth Cymru gyhoeddi **Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig** (PDF 1.56MB) rhwng cyhoeddi'r ddau Femorandwm, yn syth cyn

dechrau Cyfnod 2, er mwyn cywiro gwallau yn y fersiwn a gyhoeddwyd wrth gyflwyno'r Bil ar ddechrau Cyfnod 1.

Ar ôl i'r ddeddfwriaeth gael Cydsyniad Brenhinol ar 24 Ionawr 2018, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Femorandwm/Aseiad Effaith Rheoleiddiol terfynol** (PDF) i gyd-fynd â'r Ddeddf derfynol.

Hefyd, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Ddatganiad o Fwriad y Polisi ar gyfer is-ddeddfwriaeth a wneir o dan y Bil** (PDF 410KB) ym mis Chwefror 2017.

Fel y nodwyd uchod, rhoddodd Llywodraeth Cymru **fersiwn ddrafft o'r Cod ADY** (PDF 2.95MB) i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ym mis Chwefror 2017, a gyhoeddwyd gan y Pwyllgor er mwyn cynorthwyo'r gwaith o graffu ar y Bil. Bydd Llywodraeth Cymru yn ymgynghori ar fersiwn bellach o'r Cod ADY cyn cyhoeddi fersiwn derfynol, yn unol â gofynion y Ddeddf.

Mae dogfennau perthnasol eraill ar gael ar **dudalen y Bil** ar wefan y Cynulliad.

3. Diben y Ddeddf a'r effaith a bwriedir

Mae Llywodraeth Cymru yn fframio diben y Ddeddf a'r effaith y bwriedir iddi ei chael o fewn cydestun tri amcan cyffredinol ac un ar ddeg nod craidd. Felly, mae'r wybodaeth yn y Memorandwm Esboniadol ynghylch diben y Bil a'r effaith y bwriedir iddo'i chael wedi'i strwythuro o amgylch yr un ar ddeg nod craidd (paragraffau 3.4-3.17 a 3.80-3.148 o'r [fersiwn derfynol](#) (PDF 2.79MB) a gyhoeddwyd pan rhoddwyd Cydsyniad Brenhinol.

Tri amcan cyffredinol

Tri amcan cyffredinol Llywodraeth Cymru yw (eiddo'r awdur hwn yw'r sylwadau mewn italig a'u diben yw cynnig esboniad manylach):

- a) **Fframwaith deddfwriaethol unedig** ar gyfer cefnogi pob plentyn ag ADY sydd o oedran ysgol gorfodol neu'n iau a phob person ifanc sydd ag ADY sydd mewn ysgol neu addysg bellach (AB); (*yn hytrach na dwy system ar wahân, sef AAA hyd at 16 oed ac AAD ar ôl 16 oed, sy'n ddarostyngedig i ddau ddarn gwahanol o ddeddfwriaeth*);
- b) Proses **integredig a chydweithredol** o asesu, cynllunio a monitro ac ymyriadau **cynnar, amserol ac effeithiol** (*gan gynnwys dyletswyddau ar fyrddau iechyd ac awdurdodau lleol i gydweithio â'i gilydd i ddiwallu anghenion plant a phobl ifanc sydd ag ADY drwy baratoi Cynllun Datblygu Unigol*);
- c) **System deg a thryloyw** ar gyfer darparu gwybodaeth a chyingor ac ar gyfer datrys pryderon ac apelau (*gan gynnwys ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau ar gyfer osgoi a datrys anghytundebau, gan adolygu system y barnodd adolygiadau blaenorol ei bod yn gymhleth, yn ddryslud ac yn achosi gwrthdaro*).

Amcan cyffredinol A: Fframwaith deddfwriaethol unedig

Yn y papur briffio hwn, cyflwynir y nodau craidd perthnasol isod drwy eu neilltuo i un o'r tri amcan cyffredinol fel ffordd o esbonio diben y Bil a'r effaith y bwriedir iddo'i chael. (Nodwch mai trefn yr awdur ei hun yw'r rhifau 1-11 a roddwyd i'r nodau craidd er mwyn eu strwythuro o fewn y tri amcan cyffredinol. Nid fel hyn y cawsant eu rhestru ym Memorandwm Esboniadol Llywodraeth Cymru.)

Nod craidd 1: Cyflwyno'r term Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)

Mae'r Ddeddf yn cyflwyno term newydd, sef Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), **yn lle'r termau presennol** Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) ac Anawsterau a/neu Anabledau Dysgu (AAD). I raddau helaeth yn achos AAA, mae hyn yn **sefydlu yn y gyfraith derm sydd eisoes yn gymharol gyffredin** ledled Cymru. Mae'r term ADY eisoes wedi cael ei ddefnyddio'n ymarferol ac yn nhermau polisi ers i Lywodraeth Cymru gyhoeddi canllawiau diwygiedig *Cynnwys a Chynorthwyo Disgyblion* ym mis Tachwedd 2006, a ddilynodd argymhelliad Pwyllgor y Cynulliad yn ystod yr Ail Gynulliad.

Yn y bôn, yr **un diffiniad sydd yn y Ddeddf ar gyfer ADY â'r un presennol ar gyfer AAA**. I raddau sylweddol mae'r diffiniad hwn hefyd yr un fath â'r diffiniad presennol o AAD yn y cyfnod ôl-16.

Mae dau gam i'r diffiniad yn y Ddeddf; yn y lle cyntaf, a oes gan y plentyn neu'r person ifanc anhawster neu anabledd dysgu (pa un a yw'r anhawster neu anabledd dysgu yn deillio o gyflwr meddygol ai peidio), ac yn ail a yw'r anhawster neu'r anabledd dysgu hwnnw yn galw am ddarpariaeth ddysgu ychwanegol? Os felly, yna ystyrir bod gan y plentyn neu'r person ifanc ADY.

O dan adran 2(2) o'r Ddeddf, mae gan blentyn neu berson ifanc³ anhawster dysgu neu anabledd:

- (a) os yw'n cael **anhawster sylweddol fwy** i ddysgu na'r **mwyafrif** o'r rhai eraill sydd o'r un oedran; neu
- (b) os oes ganddo anabledd at ddibenion *Deddf Cydraddoldeb 2010* (p.15) sy'n ei **atal neu'n ei llesteirio** rhag **defnyddio cyfleusterau addysg** neu hyfforddiant o fath a ddarperir yn gyffredinol ar gyfer eraill sydd o'r un oedran mewn ysgolion prif ffrwd a gynhelir neu sefydliadau prif ffrwd yn y sector addysg bellach. [fy mhwyslais i]

Fel ar hyn o bryd, os yw'r **iaith y mae person yn cael ei addysgu ynddi yn wahanol i iaith sy'n cael ei defnyddio gartref**, nid yw hynny'n unig yn golygu bod gan y person anhawster dysgu neu anabledd. Hefyd, ni fydd person yn cael ei ystyried yn berson ag ADY pe gellid mynd i'r afael â'i ddiffyg cynnydd neu anawsterau drwy **addysgu gwahaniaethol rheolaidd**.

Nid yw'r diffiniad yn y Ddeddf yn cwmpasu anghenion meddygol megis diabetes, oni bai eu bod yn achosi i'r dysgwr gael anhawster dysgu sylweddol neu'n llesteirio ei allu i fanteisio ar yr addysg neu'r hyfforddiant sydd ar gael yn gyffredinol. Fodd bynnag, cafodd geiriad y diffiniad yn adran 2 ei ddiwygio gan y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn ystod hynt y Bil i'w gwneud yn gliriach y gallai ADY unigolyn ddeillio o gyflwr meddygol, ar yr amod y caiff y prawf yn adran 2(2) ei fodloni.

Mae pennod 6 o'r Cod drafft yn darparu canllawiau i gyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol ynghylch y diffiniad o ADY a phwysigrwydd addysgu gwahaniaethol. Yn ogystal, ym mis Mawrth 2017, disgwyliar i Lywodraeth Cymru gyhoeddi canllawiau statudol newydd ar **geflogi dysgwyr sydd ag anghenion gofal iechyd**.

Yn ôl y Ddeddf, y cam nesaf at nodi ADY yw penderfynu a yw anhawster dysgu neu anabledd y plentyn neu'r person ifanc yn gofyn am ddarpariaeth ddysgu ychwanegol. Mae Adran 3 yn diffinio **darpariaeth ddysgu ychwanegol** yn yr un termau a ddefnyddir ar hyn o bryd ar gyfer darpariaeth addysgol arbennig:

- Ystyr “darpariaeth ddysgu ychwanegol” i berson sy'n dair oed neu'n hŷn yw darpariaeth addysgol neu ddarpariaeth hyfforddiant sy'n **ychwanegol at yr hyn, neu sy'n wahanol i'r hyn**, a wneir yn gyffredinol i eraill sydd o'r un oedran mewn ysgolion prif ffrwd a gynhelir, mewn colegau prif ffrwd, neu mewn mannau lle y darperir addysg feithrin;
- Ystyr “darpariaeth ddysgu ychwanegol” i blentyn sy'n iau na thair oed yw darpariaeth addysgol **o unrhyw fath** [oherwydd ni fyddai plentyn o'r oed yma fel arfer yn cael darpariaeth addysgol] [fy mhwyslais i].

Mae Llywodraeth Cymru yn rhagweld y bydd yr **un nifer o ddysgwyr** yn cael eu hystyried yn bersonau ag ADY â'r nifer sydd ag AAA a AAD ar hyn o bryd, oherwydd defnyddir yr un diffiniadau. Fodd bynnag, mae'n credu y bydd defnyddio'r un term ar gyfer pob dysgwr o dan 25 oed yn sicrhau **mw y o degwch** ac yn ategu **cydlyniaid** y system newydd. Mae Llywodraeth Cymru hefyd o'r farn y bydd y term sydd newydd ei sefydlu, ADY, yn lleihau stigma ac yn dangos y **cefnir yn llwyr** ar system y mae angen ei diwygio'n sylfaenol.

---

³ Ystyr 'plentyn' yn y Ddeddf yw person nad yw'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol, ac ystyr 'person ifanc' yw person sy'n hŷn na'r oedran ysgol gorfodol, ond sy'n iau na 25 oed.

Nod craidd 2: Ystod oedran 0 i 25

Mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer **un system newydd ar gyfer ADY** ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n iau nag 16 oed yn ogystal â'r rhai dros 16 oed, gan ddisodli'r systemau AAA ac AAD presennol. Mae adran 11 yn rhoi'r un ddyletswydd ar gyfer llywodraethu'r ddwy ysgol a sefydliadau addysg bellach i benderfynu a oes gan ddisgyblion/myfyrwyr ADY pan fo'n cael ei dwyn i'w sylw neu pan fo'n ymddangos iddynt fel arall y gall fod ganddynt ADY. Os yw corff llywodraethu ysgol neu sefydliadau addysg bellach yn penderfynu bod gan ddisgybl/myfyriwr ADY, mae adran 12 o'r Ddeddf ei gwneud yn ofynnol iddynt baratoi a chynnal Cynllun Datblygu Unigol (CDU) ar eu cyfer. Felly, bydd gan bob dysgwyr ag ADY **yr un math o gynllun statudol ni waeth beth yw eu hoedran** neu pa un a ydynt mewn ysgol, mewn chweched dosbarth ysgol neu mewn sefydliadau addysg bellach.

Mae Llywodraeth Cymru yn dweud y bydd hyn yn rhoi dysgwyr mewn addysg bellach sydd ar hyn o bryd â Chynlluniau Dysgu a Sgiliau ar wahân ar dir **mwy cyfartal** â'u cymheiriaid yn yr ysgol. Mae hefyd yn dweud y bydd yn **gwella'r pontio** rhwng addysg yn yr ysgol ac addysg ôl-16.

Newid sylweddol arall o dan y Ddeddf, sydd wedi'i fwriadu i wneud y broses bontio yn fwy effeithiol, yw **trosglwyddo'r cyfrifoldeb am ddarpariaeth arbenigol ôl-16 oddi wrth Weinidogion Cymru i awdurdodau lleol**. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn y bydd hyn yn annog awdurdodau lleol a darparwyr ôl-16 i gydweithio i gynllunio a gwneud darpariaeth, yn ogystal â chymell awdurdodau lleol i gynllunio ar gyfer yr unigolyn y tu hwnt i 16 oed mewn ffordd nad ydynt yn gorfod ei wneud ar hyn o bryd.

Nod craidd 3: Cynllun unedig

Yn union fel mae'r Ddeddf yn darparu ar gyfer yr un math o gynllun, sef Cynllun Datblygu Unigol (CDU), ar gyfer dysgwyr o bob oed sy'n iau na 25, mae hefyd yn darparu ar gyfer **yr un math o gynllun ar gyfer pob dysgwyr ag ADY ni waeth beth yw difrifoldeb yr anghenion hynny**. Ni fydd y gwahaniaeth presennol rhwng datganiadau, a *Gweithredu gan yr Ysgol* neu *Gweithredu gan yr Ysgol a Mwyn* bodoli mwyach. Yn lle hynny bydd pob dysgwr ag ADY yn cael CDU statudol, ac felly hefyd pob dysgwr ag ADY rhwng 0 a 25 oed (lle mae pobl ifanc 16-25 oed mewn chweched dosbarth ysgolion neu mewn addysg bellach).

Mae adran 10 yn diffinio CDU fel **dogfen sy'n disgrifio ADY person a'r ddarpariaeth ddysgu ychwanegol** sydd ei hangen ar y person hwnnw. Mae pennod 10 o'r Cod drafft yn cynnwys canllawiau statudol arfaethedig i ysgolion, colegau ac awdurdodau lleol ar baratoi CDU, tra bod pennod 11 yn disgrifio'r hyn y cynigir y dylai fod yn rhaid iddo'i gynnwys.

Yn y Memorandwm, mae Llywodraeth Cymru yn crynhoi'r buddiannau posibl o gael cynllun unedig ar gyfer pob gradd o ADY, fel a ganlyn:

---

*Effaith y darpariaethau hyn fydd **cael gwared ar yr anghysondebau a'r annhegwch** sy'n deillio o'r categorïau statudol ac anstatudol presennol o AAA, a'r gwahanol systemau ar gyfer dysgwyr mewn ysgolion a sefydliadau addysg bellach. Trwy gyflwyno cynllun unigol i gwmpasu sbectrwm eang o angen, bydd y system newydd yn **fwy hyblyg ac yn gallu ymateb yn well** gan y bydd yn haws addasu CDUau dros amser er mwyn adlewyrchu unrhyw newid o ran anghenion neu amgylchiadau. Bydd hefyd yn **cael gwared ar yr ansicrwydd** ynghylch pryd y dylai datganiad gael ei wneud ac ar gyfer pwy y dylai gael ei wneud a'r ansicrwydd sy'n deillio o hyn. Bydd hefyd yn **sicrhau dilyniant** i ddysgwyr wrth iddynt drosglwyddo o'r ysgol i addysg bellach. (paragraff 3.98, y fersiwn derfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol) [fy mhwyslais i]*

Mewn ymgynghoriadau gan Lywodraeth Cymru yn y gorffennol, mynegodd rhai rhanddeiliaid bryderon ynghylch y **posibilrwydd y gallai'r gefnogaeth wanhau** ar gyfer yr anghenion mwyaf difrifol a chymhleth (fel arfer y rhai sydd â datganiadau) os bydd pob dysgwr ag ADY yn cael yr un math o gynllun statudol. Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth i **wahaniaethu** rhwng yr **achosion mwyaf difrifol a chymhleth**, lle bydd **awdurdodau lleol yn gyfrifol** am gynnal y CDU, a'r rhan fwyaf o achosion lle mae'r ysgol neu'r sefydliad addysg bellach yn gyfrifol am gynnal y CDU. Yn ystod gwaith craffu cyn deddfu ar Fil drafft yn 2015, dywedodd **Llywodraeth Cymru** (PDF 262KB) ei bod yn disgwyl i'r **cydbwysedd** rhwng nifer y dysgwyr sydd â CDU a gaiff ei gynnal gan ysgolion ac awdurdodau lleol fod **'yn debyg iawn'** i'r cydbwysedd presennol rhwng dysgwyr a gaiff eu cefnogi drwy *Weithredu gan yr Ysgol* neu *Weithredu gan yr Ysgol a Mwy* (88 y cant) a'r rhai sydd â datganiad (12 y cant).⁴

Cyfrifoldeb pwyl: Cyrff llywodraethu neu awdurdodau lleol?

Nid yw'r ddyletswydd a osodir gan adran 12 o'r Ddeddf ar ysgolion a sefydliadau addysg bellach i baratoi a chynnal CDU ar gyfer dysgwr ag ADY yn gymwys os yw'r corff llywodraethu o'r farn bod ADY y dysgwr **y tu hwnt i'w allu i'w hasesu'n ddigonol neu ddarparu ar eu cyfer** (ni all bennu'n ddigonol) neu fod galw am ddarpariaeth ddysgu ychwanegol **na fyddai'n rhesymol i'r corff llywodraethu** ei sicrhau. Os felly, caiff yr ysgol neu'r sefydliad addysg bellach **gyfeirio'r achos at yr awdurdod lleol** i asesu ADY y dysgwr ac wedyn sicrhau unrhyw ddarpariaeth ddysgu ychwanegol angenrheidiol.

Mae'r gofynion yn adrannau 13 a 14 ar awdurdodau lleol i **benderfynu a oes gan ddysgwr ADY** ac yna paratoi a chynnal CDU yn debyg i'r gofynion ar gyrff llywodraethu ysgolion a sefydliadau addysg bellach o dan adrannau 11 a 12. Y ddarpariaeth berthnasol yw bod yn rhaid i gyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol wneud hynny **'pan fo'n cael ei dwyn i sylw awdurdod lleol neu pan fo'n ymddangos iddo fel arall'** y gall fod gan ddysgwr ADY.

Yr **eithriadau** yw:

- Pan fo'r dysgwr dros oedran ysgol gorfodol (ac felly'n cael ei ystyried yn **'berson ifanc'** ac nid 'plentyn') ac **nad yw'n rhoi ei ganiatâd**;
- Pan fo'r corff llywodraethu/awdurdod lleol wedi **asesu'r plentyn neu'r person ifanc eisoes** a'i fod yn fodlon nad yw ei anghenion wedi newid yn sylweddol ers hynny, ac nad oes unrhyw wybodaeth newydd sy'n effeithio'n sylweddol ar y penderfyniad;
- Yn achos corff llywodraethu, pan fydd yn ystyried bod angen iddo **atgyfeirio'r achos at yr awdurdod lleol**; neu,
- Yn achos awdurdod lleol, pan fydd wedi'i fodloni y gall yr achos **gael ei ystyried gan gorff llywodraethu a'i fod yn cael ei ystyried ganddo**.

Mynegwyd pryderon yn ystod y broses o graffu ar y Bil, ac yn ystod y gwaith blaenorol o **graffu cyn deddfu ar y Bil drafft**, ynglŷn â'r potensial ar gyfer **amwysedd a chynnen** o ran yr amgylchiadau pan dybir mai cyfrifoldeb corff llywodraethu neu awdurdod lleol yw asesu a darparu. Mae paragraff 9.29 o'r Cod drafft yn rhoi rhai enghreifftiau o amgylchiadau pan na fyddai'n rhesymol i gorff llywodraethu ysgol neu goleg sicrhau darpariaeth. **Derbyniodd Llywodraeth Cymru** (PDF 416KB) argymhelliad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn ei **adroddiad Cyfnod 1** (PDF 1MB) i gryfhau'r agwedd hon ar y

---

⁴ I weld data'r cyfrifiad ysgolion diweddaraf ynghylch disgyblion sy'n cael eu cefnogi o dan gategoriâu gwahanol o gymorth AAA, gweler gwefan StatsCymru Llywodraeth Cymru. ***Disgyblion sydd ag anghenion addysgol arbennig yn ôl awdurdod lleol, rhanbarth a math o ddarpariaeth***

Cod ADY ac i roi arweiniad clir er mwyn llywio penderfyniadau ar lawr gwlad ynglŷn a phwy sy'n gyfrifol am ba ddyletswyddau.

Hawliau teuluoedd i ofyn i awdurdodau lleol ymyrryd

Mae'r Ddeddf yn gwneud darpariaeth fel y gall plentyn, person ifanc, neu riant (yn achos plentyn nad yw dros yr oedran ysgol gorfodol) **ofyn i awdurdod lleol ymyrryd ac ailystyried** penderfyniadau a'r ddarpariaeth a wnaed gan ysgolion neu sefydliadau addysg bellach ynghylch ADY. Rhaid i'r awdurdod lleol **gydymffurfio** â chais o'r fath oni bai ei fod eisoes wedi'i ystyried achos y dysgwr ac **nad oes dim perthnasol wedi newid** ac nad oes unrhyw wybodaeth newydd a fyddai'n effeithio ar ei benderfyniad. Gweler isod grynodedb o'r ffyrdd y bydd dysgwr neu ei rieni yn gallu gofyn i awdurdod lleol ymyrryd:

- Mae adran 26 yn galluogi awdurdodau lleol i ailystyried penderfyniad ysgol ynghylch **a oes gan ddysgwr ADY** (adran 11).
- O dan adran 27, caiff awdurdodau lleol ailystyried **cynnwys CDU** y mae corff llywodraethu ysgol wedi'i roi ar waith (adran 12).
- O dan adran 28, caiff awdurdodau lleol hefyd benderfynu **cymryd cyfrifoldeb am CDU** sy'n cael ei gynnal ar hyn o bryd gan gorff llywodraethu ysgol neu sefydliad addysg bellach. Yn ogystal â theuluoedd, gall y corff llywodraethu hefyd ofyn i awdurdod lleol ystyried cymryd cyfrifoldeb am CDU (y prawf tu hwnt i allu ac o fewn rheswm a drafodwyd uchod).
- Mae adran 14(2) yn darparu bod awdurdod lleol i lunio CDU gyfer dysgwr a **chyfarwyddo corff llywodraethu ysgol** i gynnal y cynllun hwnnw.
- Mae adran 32 yn galluogi awdurdodau lleol i ailystyried penderfyniad corff llywodraethu ysgol i **roi'r gorau i gynnal** CDU dysgwr.

Nid yw'r Ddeddf yn rhoi'r un pwerau i awdurdod lleol gyfarwyddo corff llywodraethu sefydliad addysg bellach i gynnal CDU ar gyfer dysgwr yn y modd y caiff gyfarwyddo ysgolion. Fodd bynnag, er mwyn atal sefyllfa ddiddatrys o'r fath, os bydd sefydliad addysg bellach wedi methu â chytuno â chais awdurdod lleol iddo fod yn gyfrifol am ADY dysgwr, mae adran 36 o'r Ddeddf yn rhoi pŵer i awdurdodau lleol gyfeirio'r mater i Weinidogion Cymru a fydd wedyn yn penderfynu a'r sefydliad addysg bellach neu'r awdurdod lleol sy'n gyfrifol.

Amcan cyffredinol B: Proses integredig a chydweithredol sy'n hwyluso ymyriadau cynnar, amserol ac effeithiol

Nod craidd 4: Rhagor o gydweithredu

Dyma un o nodau pwysicaf y Ddeddf a'r diben yw sicrhau bod awdurdodau lleol a chyrrff iechyd yn gweithio gyda'i gilydd er lles pennaf y dysgwr. Mae hefyd yn un o'r meysydd a **ddenodd y pryder mwyaf** yn ymgynghoriad Llywodraeth Cymru ar y Bil drafft, yn ystod y gwaith craffu cyn deddfu a wnaed gan y Pedwerydd Cynulliad ac yn ystod y gwaith a wnaed gan y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg wrth graffu ar y Bil yn 2017.

Dyletswydd ar gyrff iechyd i wneud darpariaeth

Mae adran 20 o'r Ddeddf yn rhoi'r dyletswyddau a ganlyn ar gyrff y GIG:

- Pan fydd awdurdod lleol yn gofyn iddo wneud hynny, rhaid i **gorff iechyd 'ystyried a oes unrhyw driniaeth berthnasol neu wasanaeth perthnasol** sy'n debygol o fod o fudd o ran ymdrin ag anghenion dysgu ychwanegol plentyn neu berson ifanc'.
- Os bydd y corff iechyd yn nodi triniaeth berthnasol neu wasanaeth perthnasol o'r fath, rhaid iddo 'sichrau'r driniaeth neu'r gwasanaeth ar gyfer y plentyn neu'r person ifanc'.

Mae hyn yn ceisio mynd i'r afael ag un o wendidau canfyddiedig y system bresennol, sef nad oes digon o ddyletswydd ar y GIG i sichrau ei fod yn chwarae rhan wrth gefnogi dysgwyr sydd ag ADY.

Roedd y **Bil drafft y bu Llywodraeth Cymru yn ymgynghori arno yn 2015** yn gosod dyletswydd ar fyrddau iechyd lleol ac Ymddiriedolaethau'r GIG i sichrau darpariaeth ADY ar gyfer dysgwr dim ond pe bai corff iechyd wedi 'cytuno' i hynny gael ei gynnwys yn CDU y dysgwr.

Cafodd hyn ei feirniadu'n hallt gan randdeiliaid, a hefyd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar y pryd, a ddaeth i'r casgliad nad oedd hyn yn **rhwymo'r sector iechyd yn ddigonol** i gynnig darpariaeth angenrheidiol. I'r gwrthwyneb, dadleuwyd mai **barn glinigol** gweithwyr iechyd proffesiynol ddylai fod y ffactor sy'n penderfynu pa ddarpariaeth GIG sy'n briodol ac yn angenrheidiol ar gyfer dysgwr ag ADY.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ceisio taro cydbwysedd priodol yn y Ddeddf drwy roi'r cyfrifoldeb ar y GIG i ystyried sut y gall gyfrannu, gan barhau i ofyn am farn glinigol gweithwyr iechyd proffesiynol ar yr hyn sy'n debygol o fod yn effeithiol. Fodd bynnag, os bydd corff iechyd yn penderfynu bod gwasanaeth o'r fath ar gael, ni fydd ganddo ddewis ond darparu neu sichrau'r gwasanaeth hwnnw.

Mae'n cael ei gydnabod yn eang fod cydweithio effeithiol o'r cychwyn cyntaf wrth nodi ADY a datblygu CDU yn hanfodol i wella'r system.

Yn ôl Memorandwm Esboniadol y Ddeddf:

Mae'r ddyletswydd yn gam pwysig ymlaen o ran sichrau mwy o eglurder a sicrwydd ynghylch pa wasanaeth fydd yn cynnig y ddarpariaeth ddysgu ychwanegol mewn CDU nag sy'n wir am ddatganiadau AAA ar hyn o bryd. (paragraff 3.122)

Bydd CDUau yn cynnwys cynllun gweithredu 'sy'n nodi'n glir pa asiantaeth sy'n gyfrifol am gyflenwi'r elfennau unigol'. (paragraff 3.117, y fersiwn derfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol)

Mae pennod 12 o'r Cod drafft yn nodi dyletswyddau gorfodol arfaethedig ac arweiniad ar sut y dylid gweithio ar sail amlasiantaeth wrth lunio CDU.

Dyletswyddau i ddarparu gwybodaeth a help arall

Mae adran 65 o'r Ddeddf yn darparu, pan fo **awdurdod lleol yn gofyn am wybodaeth neu gymorth arall** gan gyrff eraill (megis byrddau iechyd) i gyflawni unrhyw rai o'u swyddogaethau ADY, er enghraifft asesu anghenion dysgwr neu lunio CDU i ddiwallu ADY dysgwyr, **rhaid i'r corff gydymffurfio** â'r cais hwnnw, oni bai y byddai gwneud hynny:

- yn anghydnaws â'i ddyletswyddau ei hun, neu

– yn cael effaith andwyol ar y modd y mae'n arfer ei swyddogaethau.

Mae'r ddyletswydd i gynorthwyo yn debyg i'r gofynion presennol o ran AAA. Fodd bynnag, mae'r **ddyletswydd i rannu gwybodaeth yn ddyletswydd newydd** ac mae wedi'i llunio i fynd i'r afael â rhai o'r 'materion cyfredol sydd ynghlwm wrth fethiant cyrff i rannu gwybodaeth mewn modd mor effeithiol ag y dylent'. Yn ôl Llywodraeth Cymru, bydd canllawiau clir yn y Cod i ategu hyn.

Plant sy'n iau na'r oedran ysgol gorfodol

Mae'r Ddeddf yn rhoi cyfrifoldeb penodol yn achos plant sy'n iau na'r oedran ysgol gorfodol. Mae adran 64 yn **ei gwneud yn ofynnol iddynt hysbysu rhieni'r plentyn** os ydynt o'r farn bod gan y plentyn ADY, neu ei bod yn debygol bod gan y plentyn ADY. Bydd hefyd yn **rhaid i gyrff iechyd ddod â hyn i sylw'r awdurdod lleol perthnasol** os ydynt wedi'u bodloni y byddai gwneud hynny er lles pennaf y plentyn. Yna, rhaid i awdurdodau lleol benderfynu a oes gan y plentyn ADY, oni bai fod yr eithriadau yn gymwys. Mae'r Cod drafft (paragraff 7.1.33) yn datgan y caiff cyrff iechyd ddarparu gwasanaethau diagnostig a chymorth arall i helpu i lunio CDU.

Cysylltiadau â darpariaeth arall

Yn ôl Llywodraeth Cymru, mae'r Bil 'yn creu sail ddeddfwriaethol glir ar gyfer **osgoi dyblygu** ymdrech a dryswch sy'n digwydd lle y caiff nifer o gynlluniau eu llunio ar gyfer yr un person'. Mae adran 25 yn darparu ar gyfer **llunio, adolygu neu ddiwygio CDU ar yr un pryd â chynlluniau eraill**, a fydd, yn ôl y Memorandwm, 'yn ei gwneud hi'n bosibl cysoni ac integreiddio prosesau cynllunio a fyddai'n digwydd ar wahân fel arall' (paragraff 3118, y fersiwn derfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol). Mae Llywodraeth Cymru yn dweud bod hyn yn adlewyrchu'r dull o weithredu yn ***Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014***, sy'n galluogi, er enghraifft, fod CDU plant sy'n derbyn gofal yn cael eu cynnwys yn y cynlluniau addysgol sydd ganddynt o dan Ddeddf 2014.

Rôl Swyddog Arweiniol Clinigol Addysg Dynodedig mewn byrddau iechyd

Mae adran 61 o'r Ddeddf yn gosod **dyletswydd newydd ar fyrddau iechyd i benodi swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig**. Rhaid i'r rôl hon gael ei gwneud gan aelod o staff sy'n ymarferydd meddygol cofrestredig, yn nyrs gofrestredig neu'n weithiwr iechyd proffesiynol arall.

Mae'r Memorandwm Esboniadol yn egluro y bydd y swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig:

- yn sicrhau bod **modelau gwasanaeth priodol** o fewn pob bwrdd iechyd;
- **yn darparu arweinyddiaeth** o fewn y bwrdd iechyd er mwyn **helpu i gydymffurfio** â'r dyletswyddau perthnasol;
- yn cysylltu â phartneriaid ac yn gwasanaethu fel y **prif bwynt cyswllt ar gyfer awdurdodau lleol**; ac
- yn ysgogi a hwyluso **cydweithio effeithiol rhwng gweithwyr proffesiynol** er lles plant a phobl ifanc ag ADY.

Ni fydd y swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig yn rhan o'r gwaith o asesu ac adolygu CDUau penodol, ac eithrio fel rhan o'i arferion clinigol arferol. Eto i gyd, bydd yn gyfrifol am **sicrhau bod y bwrdd iechyd yn rhoi mewnbwn priodol**. Bydd swyddogaethau gweithredol o ddydd i ddydd yn cael eu cyflawni gan weithwyr iechyd proffesiynol sydd â chysylltiad â'r plentyn neu'r person ifanc. Bydd y gweithwyr iechyd proffesiynol hyn yn gweithredu fel 'cydgysylltwyr iechyd' ar lefel leol ac yn sicrhau

bod rôl y GIG yn y system ADY yn cael ei brif ffrydio. (Paragraff 3.124, y Memorandwm Esboniadol terfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol).

Mae rôl arfaethedig y swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig yn enghraifft o sut yr esblygodd dull gweithredu Llywodraeth Cymru ar hyd y broses graffu ac ar hyd pob cam o hynt y Bil.

Ysgrifennodd y Gweinidogion at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ddwywaith ynglŷn â datblygu rôl y swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig - ar [21 Mawrth](#) (PDF 249KB) a [6 Mehefin](#) 2017 (PDF 271KB). Mae Llywodraeth Cymru wedi dechrau cynlluniau peilot mewn dau fwrdd iechyd er mwyn cynorthwyo'r gwaith o gyflwyno'r system ADY newydd:

- Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg yn treialu rôl cydgysylltydd iechyd i ddatblygu model integredig i helpu plant cyn ysgol i bontio'n llwyddiannus i feithrinfeydd/ysgolion, gan gynnwys nodi pa faterion y byddai'r cydgysylltydd iechyd clinigol yn eu trosglwyddo i swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig.
- Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Abertawe Bro Morgannwg hefyd yn treialu prosiect gyda 10 ysgol i gefnogi'r gwaith o adnabod plant sydd ag anawsterau lleferydd, iaith a chyfathrebu yn gynnar a sicrhau bod y cymorth sydd ei angen arnynt ar gael cyn gynted â phosibl. Nod y prosiect yw lleihau atgyfeiriadau hwyr a/neu amhriodol i therapi iaith a lleferydd a phediatregwyr cymunedol drwy nodi ADY posibl yn gynnar.
- Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan yn treialu model lle y mae gweithwyr proffesiynol perthynol i iechyd yn gweithio gyda phlant mewn ysgolion arbennig. Mae'r cynllun peilot hwn yn pennu dull gweithredu ar gyfer gwasanaethau cyffredinol, gwasanaethau arbenigol a gwasanaethau sydd wedi'u targedu a ddarperir gan awdurdodau iechyd ac awdurdodau lleol. Bydd y cynllun peilot yn ystyried sut y gellid addasu'r model i'w ddefnyddio mewn ysgolion prif ffrwd.

Mae pennod 12 o'r Cod drafft, a gyhoeddwyd ym mis Chwefror 2017, yn rhoi rhagor o wybodaeth am rôl arfaethedig y swyddog arweiniol clinigol addysg dynodedig a'i brif gyfrifoldebau.

Nod craidd 5: Dyheadau uchel a deilliannau gwell

Mae adran 63 yn ei gwneud yn ofynnol bod awdurdodau lleol yn **cadw o dan adolygiad y trefniadau** ar gyfer cefnogi dysgwyr ag ADY yn eu hardal ac **ystyried a yw'r rhain yn ddigonol**. Wrth wneud hyn, mae'n rhaid iddynt roi sylw i'r ddarpariaeth ddysgu ychwanegol a all gael ei threfnu'n rhesymol gan gyrff eraill, fel cyrff iechyd. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud mai diben hyn yw 'sicrhau bod pawb yn arddel safonau uchel'.

Wrth ystyried i ba raddau y mae trefniadau yn ddigonol, rhaid i awdurdodau lleol ystyried pa mor ddigonol yw'r ddarpariaeth Gymraeg a maint a gallu y gweithlu sydd ar gael.

Rôl y Cydlynnydd ADY mewn lleoliadau addysg

Mae'r Memorandwm yn nodi bod **dynodi unigolyn** (neu grŵp o unigolion) o fewn pob lleoliad (neu grŵp o leoliadau) yn **hanfodol i sicrhau cysondeb a safonau uchel** drwy gydlynw a chynllunio'n effeithiol. Mae adran 60 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i bob ysgol prif ffrwd a gynhelir, gan gynnwys meithrinfeydd a gynhelir ac Unedau Cyfeirio Disgyblion gael **Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol** dynodedig. Mae ysgolion arbennig yn cael eu heithrio o'r gofyniad hwn gan fod disgwyl i bob aelod o staff roi sylw i ADY.

Bydd y Cydlynnydd ADY yn **disodli swyddogaeth bresennol anstatudol Cydlynwyr Anghenion Addysgol Arbennig**, a gaiff ei dehongli'n wahanol ar hyn o bryd ar draws gwahanol leoliadau ac

awdurdodau, yn ôl Llywodraeth Cymru. Hefyd, mae adran 60 yn rhoi pŵer i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i ragnodi'r cymwysterau a/eu brofiad y mae'n rhaid i berson eu meddu i fod yn Gydlynnydd ADY.

Mae rhagor o fanylion ym mhennod 5 o'r Cod drafft.

Addysgu dysgwyr mewn ysgolion annibynnol

Mae adrannau 54-58 o'r Ddeddf yn **diwygio'r prosesau deddfwriaethol presennol** ar gyfer awdurdodau lleol sy'n addysgu dysgwyr ag AAA (ADY erbyn hyn) mewn ysgolion annibynnol. Cynigiwyd hyn i ddechrau yn y **Bil Addysg (Cymru)** yn 2013 ond cafodd ei ddileu drwy welliant yn ystod y broses graffu, ynghyd â'r diwygiadau AAA ôl-16, er mwyn cynnwys yr elfennau hyn mewn deddfwriaeth gyfannol i ddiwygio ADY yng Nghymru.

Mae'r *Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018* yn **diddymu** adran 347 o *Ddeddf Addysg 1996* sy'n ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru, gyda chyngor Estyn, **gydsynio i bob lleoliad unigol**. Dyma un o'r ddau lwybr cyfreithiol presennol ar gyfer lleoli/derbyn dysgwr ag AAA mewn ysgol annibynnol. Y llall yw adran 160 o *Ddeddf Addysg 2002* sy'n caniatáu i ysgolion gofrestru fel ysgol annibynnol, lle y gallant hefyd wneud cais i dderbyn dysgwyr ag AAA.

Mae Llywodraeth Cymru eisiau '**cael gwared ar y dyblygu diangen** a'r dryswch rhwng y ddwy drefn, gan alluogi un system glir ar gyfer cofrestru.' Mae'r Ddeddf yn diddymu adran 347 o Ddeddf 1996 ac yn diwygio proses adran 160 o dan Ddeddf 2002 fel bod **angen i ysgolion annibynnol ddangos eu bod yn gallu cynnig rhai mathau o ddarpariaeth ddysgu ychwanegol**. Mae'r Ddeddf ADY yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru gyhoeddi **cofrestr o ysgolion annibynnol**, a fydd yn cynnwys manylion am y ddarpariaeth ddysgu ychwanegol y gall ysgol annibynnol ei chynnig. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud y bydd hyn yn lleihau'r risg fod dysgwyr yn cael eu lleoli'n amhriodol. Mae'r Ddeddf hefyd yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru gyhoeddi rhestr o sefydliadau arbennig annibynnol ôl-16, y bydd yn rhaid i bob un ohonynt gwrdd â meini prawf ac amodau i'w pennu mewn rheoliadau.

Amcan cyffredinol C: System deg a thryloyw

Nod craidd 6: System symlach sy'n achosi llai o wrthdaro

Fel y mae'r Memorandwm yn ei gydnabod, mae adolygiadau blaenorol wedi dod i'r casgliad fod y system bresennol o ddatganiadau statudol gan awdurdodau lleol statudol a darpariaeth anstatudol a arweinir gan ysgolion '**yn gymhleth, yn ddryslud ac yn achosi gwrthdaro**'. Yn yr Ail Gynulliad, yn 2006, canfu'r **Pwyllgor Addysg, Sgiliau a Dysgu Gydol Oes (PDF 262KB)** fod y broses yn 'gymhleth, gall esgor ar wrthdaro a gall beri rhwystredigaeth a gofid i rieni' a 'gall fod yn system anghyfartal' lle gall 'rhieni mwy huawdl ac abl ddefnyddio'r system yn well nag eraill'.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu y bydd **cyflwyno CDU statudol ar gyfer pob dysgwyr ag ADY** yn cael gwared ar y 'rhaniad artiffisial a dadleuol presennol' ac yn '**cael gwared ar un o brif achosion tensiwn sy'n achosi gwrthdaro**' (paragraff 3.115, y Memorandwm terfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol).

Mae adran 9 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol drefnu bod gwybodaeth a **chyngor diduedd** am ADY a'r system ADY yn cael eu darparu. Mae'n rhaid iddynt wneud eu trefniadau i roi gwybodaeth a chyngor yn hysbys i restr o bersonau a bennir yn adran 9(3).

Mae adran 85 yn gwneud darpariaeth fel y gall plentyn gael rhywun i'w gefnogi, sef **'cyfaill achos'**, os **nad oes ganddo'r galluedd** i ddeall gwybodaeth neu ddogfennau a roddir iddo, neu i ddeall sut i arfer yr hawliau a roddir iddo. Bydd cyfeillion achos yn cael eu **penodi gan y Tribiwnlys** ar gais unrhyw berson neu ar ysgogiad y Tribiwnlys ei hun a gallant gynrychioli a chefnogi'r plentyn, a **gwneud penderfyniadau a gweithredu ar ran y plentyn**. Mae'r Ddeddf yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau ynglŷn â rôl cyfeillion achos.

Nod craidd 7: Osgoi anghytundebau a'u datrys yn gynharach

Mae Llywodraeth Cymru yn dweud:

---

*Os bydd anghytundebau ynghylch CDU neu'r ddarpariaeth o'i fewn dylai'r system newydd ganolbwyntio ar sicrhau bod y mater yn cael ei ystyried a'i ddatrys ar y **lefel fwyaf leol bosibl**. (paragraff 3.14, y Memorandwm Esboniadol terfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol) [fy mhwyslais i]*

Yn ôl y Cod drafft:

---

*Dylai ysgolion, SAB ac awdurdodau lleol ganolbwyntio ar roi cyfle i'r partiön godi pryderon neu gwestiynau ar bob cam o'r broses ac **atal problemau rhag gwaethygu**. (paragraff 18.3) [fy mhwyslais i]*

Mae adran 68 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i **awdurdodau lleol wneud trefniadau ar gyfer osgoi a datrys anghytundebau** rhwng plant/pobl ifanc a/neu eu rhieni ar y naill law, a'r ysgol/coleg neu awdurdod lleol ar y llaw arall. Byddai hyn yn cynnwys trefnu bod **person annibynnol** ar gael i helpu i ddatrys anghytundeb. Rhaid i awdurdodau lleol hyrwyddo'r defnydd o'r trefniadau sydd ganddynt ac egluro i'r plentyn/person ifanc a/neu ei rieni na fydd unrhyw drefniadau y byddant yn manteisio arnynt yn effeithio ar eu hawl i apelio i Dribiwnlys Addysg Cymru.

Hefyd, mae adran 69 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau ar gyfer darparu **gwasanaethau eirioli annibynnol**, er mwyn rhoi cyngor a chymorth i blentyn neu berson ifanc y maent yn gyfrifol amdano, gan gynnwys yr opsiwn o gynrychiolaeth. Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu ei gwneud yn ofynnol yn y Cod i awdurdodau lleol gymryd camau rhesymol i **hysbysu teuluoedd ac eraill am y gwasanaethau eirioli annibynnol sydd ar gael**.

Roedd pennod 18 o'r Cod drafft yn cynnig canllawiau i awdurdodau lleol ynghylch sut y dylent fodloni eu dyletswyddau o dan adrannau 68 a 69.

Nod craidd 8: Hawliau clir a chyson i apelio

Mae adran 91 yn **ailenwi** Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru yn **Dribiwnlys Addysg Cymru**. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud fod hyn yn **adlewyrchu rôl y Tribiwnlys yn well** gan ei fod yn gwrando ar honiadau mewn perthynas â gwahaniaethu ar sail anabledd sy'n ymwneud ag ysgolion yn ogystal ag achosion AAA/ADY. Mae adrannau 91-94 yn **cadw'r trefniadau ymarferol presennol ar gyfer y Tribiwnlys i raddau helaeth** ac nid yw'r Ddeddf yn gwneud unrhyw **newidiadau sylweddol** i'r ffordd y mae'r Tribiwnlys yn gwrando ar apelau.

Mae adrannau eraill o'r Ddeddf yn ymwneud â'r Tribiwnlys. Mae adran 77 yn nodi os yw'r **Tribiwnlys yn gwneud gorchymyn**, rhaid i'r corff llywodraethu neu'r awdurdod lleol o dan sylw gydymffurfio â'r gorchymyn hwnnw. **Nid yw hyn yn cynnwys cyrff iechyd, sydd wedi'u heithrio** o'r gofyniad i gydymffurfio oni bai eu bod yn cytuno i wneud hynny (adran 21(9)). Beirniadwyd y Tribiwnlys am na roddwyd dannedd iddo mewn perthynas â chyfarwyddo cyrff iechyd, a hynny yn ystod yr

ymgynghoriad, y gwaith craffu cyn deddfu ar y Bil drafft ac wrth graffu ar y Bil ei hun. Er mwyn ymateb i'r pryderon hynny, cyflwynodd Llywodraeth Cymru welliant i roi'r pŵer i'r Tribiwnlys ei gwneud yn ofynnol i gyrrff iechyd roi tystiolaeth ynghylch achos o ADY ac **i'r Tribiwnlys gyhoeddi argymhellion heb ymrwymiad i gorff GIG** (adran 76). Rhaid i'r corff GIG hwnnw adrodd yn ôl i'r Tribiwnlys er mwyn nodi'r camau a gymerwyd wrth ymateb i'r argymhelliad neu er mwyn nodi pam na chymerir unrhyw gamau.

Mae adran 70 yn cynnwys darpariaeth fel y gall **plentyn a/neu ei rieni, neu berson ifanc, apelio i'r Tribiwnlys** am y ffordd y mae awdurdod lleol neu gorff llywodraethu sefydliad addysg bellach wedi ymateb (neu wedi methu ag ymateb) i'w ADY. (Ni fyddai'n apelio yn erbyn corff llywodraethu ysgol oherwydd byddai hyn eisoes wedi cyrraedd lefel yr awdurdod lleol drwy gais fod yr awdurdod lleol yn ailystyried penderfyniadau a wnaed gan yr ysgol.)

Ym mis Ionawr 2015, rhoddwyd hawl rhieni/gofalwyr i apelio i'r plant a'r bobl ifanc eu hunain (mewn ysgolion a gynhelir). Mae'r Ddeddf yn ehangu hyn i blant a phobl ifanc ag ADY hyd at 25 oed, sydd mewn addysg bellach, a thrwy hynny mae'n sicrhau **mwyafrif o gydraddoldeb** rhwng y rhai mewn **addysg bellach** a'r rhai mewn **chweched dosbarth ysgolion**.

Mae pennod 19 o'r Cod drafft yn rhoi rhagor o fanylion am y prosesau ar gyfer apelau a cheisiadau i'r Tribiwnlys.

Nodau craidd trawsbynciol

Mae tri o nodau craidd Llywodraeth Cymru yn cefnogi pob un o'r tri amcan cyffredinol.

Nod craidd 9: Cod gorfodol

Mae Adran 4 o'r Ddeddf **yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru baratoi Cod ar ADY**. Bydd angen i Lywodraeth Cymru ymgynghori ar fersiwn ddrafft o'r Cod i ddechrau ac yna ei **chyflwyno i gael cymeradwyaeth Aelodau'r Cynulliad drwy'r weithdrefn gadarnhaol**. Mae hon yn broses debyg i'r un ar gyfer y Codau ar Dderbyniadau Ysgolion a Threfniadaeth Ysgolion.

Bydd y Cod newydd yn rhagnodi yn fwy na'r **Cod Ymarfer AAA presennol**, a gynhyrchwyd yn 2002 ac a ddiwygiwyd yn 2004. Mae'r **Cod presennol** yn darparu **cyngor ymarferol** i'r asiantaethau perthnasol wrth iddynt gyflawni eu swyddogaethau, a rhaid iddynt roi sylw iddo. Fodd bynnag, yn y Rhagair nodir mai'r asiantaethau perthnasol fydd yn penderfynu sut yn union y maent yn cyflawni eu dyletswyddau statudol **yn sgil y canllawiau** [yn hytrach na glynu'n gaeth atynt].

Mae rhanddeiliaid eisoes wedi dweud eu bod **o blaid cod gorfodol** yn hytrach nag un sydd ddim ond yn wirfoddol neu'n ddewisol. Roedd 89 y cant o'r ymatebwyr yn argymhell dull o'r fath yn yr ymgynghoriad ar y Papur Gwyn yn 2014.

Mae Memorandwm y Ddeddf yn egluro y bydd y Cod newydd:

---

*yn sicrhau bod gan y system newydd ar gyfer ADY **ffiniau clir y mae modd eu gorfodi ar lefel gyfreithiol**. Bydd yn rhaid i awdurdodau lleol a'r sefydliadau eraill hynny sy'n gyfrifol am gyflenwi gwasanaethau i blant a phobl ifanc ag ADY **weithredu o fewn y system hon**. **Cod ar gyfer ymarferwyr** fydd y Cod yn y bôn er mwyn eu helpu i ddeall y system newydd ar gyfer ADY a'i gweithredu. [fy mhwyslais i] (paragraff 3.139)*

Caiff llawer o'r manylion am y ffordd y cynhelir asesiadau a sut y gwneir penderfyniadau ynghylch pa ddarpariaeth sydd ei hangen i ddiwallu ADY dysgwyr **eu nodi yn y Cod yn hytrach nag ar wyneb y Ddeddf**. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi bod y Ddeddf yn sicrhau bod y Cod yn cynnwys

gofynion manwl ynghylch sut y dylai Cynlluniau Datblygu Unigol gael eu paratoi, eu cynnal a'u hadolygu (paragraff 3.138, y fersiwn derfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol).

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru [fersiwn ddrafft gynnar o'r Cod ADY newydd \(PDF 986KB\)](#) ym mis Medi 2015, i roi arwydd o fwriadau polisi'r Bil drafft ac i gynorthwyo'r ymgynghoriad arno. Darparodd Llywodraeth Cymru [fersiwn ddiweddarach o'r Cod drafft \(PDF 3.17MB\)](#) ym mis Chwefror 2017, er bod y fersiwn hon hefyd at 'ddibenion enghreifftiol yn unig' i gynorthwyo'r gwaith o graffu ar y Bil ei hun.

Nod craidd 10: Cynnwys plant a phobl ifanc yn fwy

Mae adran 6 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol bod yn rhaid i unrhyw un sy'n arfer swyddogaethau **roi sylw** i'r canlynol:

- a) **safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r** plentyn a'i riant neu'r person ifanc;
- b) y pwysigrwydd bod y plentyn, rhiant y plentyn, neu'r person ifanc yn **cymryd rhan mor llawn â phosibl** mewn penderfyniadau; a
- c) y pwysigrwydd bod yr **wybodaeth a'r gefnogaeth angenrheidiol yn cael eu darparu** i'r plentyn ac i riant y plentyn neu i'r person ifanc er mwyn eu galluogi neu ei alluogi i gymryd rhan yn y penderfyniadau hynny.

Mae adran 9 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol drefnu bod **gwybodaeth a chyngor am ADY a'r system ddarparu** ar gael i blant a phobl ifanc.

Mae'r darpariaethau yn rhan o'r hyn y mae Llywodraeth Cymru yn ei alw'n ddull gweithredu sy'n **canolbwyntio ar unigolion**. Mae'r Cod drafft yn ei gwneud yn ofynnol 'i unrhyw un sy'n arfer swyddogaethau o dan Ran 2 o'r Ddeddf neu o dan y Cod hwn **gynnwys plant a phobl ifanc ym mhob cam** o'r broses, gan wrando ar eu safbwyntiau, eu dymuniadau a'u teimladau'. (paragraff 22). Ategir y Cod drafft gan wyth egwyddor gyffredinol, gan gynnwys y dylai 'pawb sy'n darparu cymorth ar gyfer plant a phobl ifanc ag ADY gydweithio **er budd pennaf y plentyn neu'r person ifanc**'. Mae rhestr o'r rhain ym mharagraff 2.3 o'r Cod drafft (Chwefror 2017).

Mae adran 69 yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddarparu **gwasanaethau eirioli annibynnol** a fydd yn rhoi cyngor a chymorth i unrhyw blentyn/person ifanc sy'n ystyried apelio i Dribiwnlys Addysg Cymru neu gymryd rhan mewn datrys anghydfod.

Mae Llywodraeth Cymru yn dweud bod y ddarpariaeth yn adran 85 i benodi **cyfaill achos** i gynrychioli a chefnogi plentyn ag ADY sydd heb alluedd, gan gynnwys gwneud penderfyniadau ar ei ran, yn cwmpasu sefyllfaoedd lle nad oes modd i blant ag ADY gael cymorth eu rhieni yn hyn o beth.

Mae'r Cod drafft yn cadarnhau'r pwysigrwydd y mae Llywodraeth Cymru yn ei roi ar gynnwys plant a phobl ifanc. Dyma dair o wyth egwyddor y Cod drafft:

- Dylai pawb sy'n darparu cymorth ar gyfer plant a phobl ifanc ag ADY **gydweithio er budd pennaf** plentyn neu'r person ifanc;
- Dylai **safbwyntiau, dymuniadau a theimladau'r** plentyn, rhiant y plentyn, neu'r person ifanc fod yn **ganolog i'r holl broses o wneud penderfyniadau**;
- Dylid sicrhau bod y plentyn, rhiant y plentyn, neu'r person ifanc **yn gallu cyfranogi mor llawn â phosibl** yn y broses o wneud penderfyniadau. [fy mhwyslais i]

Yn ychwanegol at y darpariaethau a oedd eisoes yn y Bil pan gafodd ei gyflwyno ym mis Rhagfyr 2016, cefnogodd Llywodraeth Cymru ddiwygiadau i roi dyletswydd ar gyrrff perthnasol sy'n arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf roi **sylw dyladwy i ddau o Gonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig**:

- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau

Yn wreiddiol, roedd Llywodraeth Cymru o'r farn bod Confensiynau'r Cenhedloedd Unedig yn berthnasol yn bennaf ar lefel y wladwriaeth ac mai cyfrifoldeb y llywodraeth oedd rhoi'r trefniadau angenrheidiol ar waith o ran polisi a deddfwriaeth er mwyn sicrhau bod sylw dyladwy yn cael ei roi iddynt yn ymarferol. Felly, roedd Llywodraeth Cymru yn pryderu y byddai rhoi dyletswydd ar gyrrff cyflenwi yn ormodol, yn creu haenau o firocratiaeth ac yn wrthgynhyrchio.⁵ Fodd bynnag, ymatebodd Llywodraeth Cymru i gryfder barn y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, y Comisiynydd Plant a rhanddeiliaid, gan gefnogi gwelliant i'r Bil fel bod y ddeddfwriaeth derfynol yn cynnwys dyletswydd ar gyrrff perthnasol i roi sylw dyladwy i'r ddau gonfensiwn (adran 7 ac 8).

Wrth roi sylw dyladwy, **nid yw'n ofynnol i gyrrff perthnasol ystyried y Confensiynau yn benodol bob tro** yr arferir y swyddogaeth honno.

Nod craidd 11: System ddwyieithog

Nod Llywodraeth Cymru yw cael system ADY ddwyieithog. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i ddarparwyr gwasanaeth ystyried a ddylid darparu ar gyfer ADY dysgwr yn Gymraeg. Os byddant yn penderfynu bod angen gwneud hynny, rhaid nodi hyn yn CDU y dysgwr a rhaid cymryd 'pob cam rhesymol' i sicrhau'r ddarpariaeth yn Gymraeg.

Mae adran 89 o'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru drefnu adolygiadau o ddigonolrwydd y ddarpariaeth dysgu ychwanegol sydd ar gael yn Gymraeg bob pum mlynedd, gan lunio a chyhoeddi adroddiadau ar ganlyniad yr adolygiadau hyn. Mae adran 90 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud Rheoliadau yn y dyfodol a fyddai'n hepgor y geiriau 'pob cam rhesymol' er mwyn rhoi dyletswydd absoliwt ar ddarparwyr gwasanaethau i sicrhau darpariaeth yn Gymraeg pan fo hynny wedi'i nodi mewn CDU.

Mae Llywodraeth Cymru wedi dweud y byddai rheoliadau o'r fath yn gweithio mewn ffordd debyg i Safonau'r Iaith Gymraeg ac y gellid adlewyrchu'r amgylchiadau a'r heriau penodol mewn gwahanol ardaloedd daearyddol.

Rhaid i awdurdodau lleol barhau i adolygu eu trefniadau ar gyfer ADY, gan gynnwys pa mor ddigonol yw'r ddarpariaeth Gymraeg (adran 63) a chymryd pob cam rhesymol i ddatrys unrhyw broblemau.

---

⁵ [Llythyr oddi wrth Prif Weinidog Cymru at Gomisiynydd Plant Cymru](#) (PDF 198KB), 8 Mai 2017

4. Pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth

Mae'r Ddeddf yn rhoi **35 pŵer** i Weinidogion Cymru i wneud is-ddeddfwriaeth. Rhestrir y rhain mewn tabl ym mhennod 5 o'r Memorandwm Esboniadol.

- Mae **19** o'r pwerau hyn i gael eu defnyddio gan Weinidogion Cymru o dan y weithdrefn **gadarnhaol**, sy'n golygu bod yn rhaid i'r offeryn statudol gael ei gymeradwyo gan y Cynulliad.
- Mewn **11** achos, mae'r weithdrefn **negyddol** i gael ei defnyddio, sy'n golygu bod gan y Cynulliad 40 diwrnod (heb gynnwys toriad) i wrthod yr offeryn statudol, neu fe fydd yn dod i rym.
- Bydd **2** bŵer yn ddarostyngedig i'r weithdrefn gadarnhaol pan gaiff y pwerau hynny eu harfer am y tro cyntaf, ac yn ddarostyngedig i'r weithdrefn negyddol ar ôl hynny.
- Bydd **un** pŵer yn ddarostyngedig i'r weithdrefn **gadarnhaol os caiff deddfwriaeth sylfaenol ei diwygio**, ond fel arall dim ond y weithdrefn negyddol fydd ei hangen.
- Caiff Gweinidogion Cymru arfer **dau** bŵer **heb yr angen am weithdrefn Cynulliad**. Mae'r rhain ar gyfer dwyn y Cod (ar ôl bodloni proses adran 5) a'r Ddeddf ei hun i rym.

5. Goblygiadau ariannol y Ddeddf

Fel sy'n ofynnol yn unol â'r Rheolau Sefydlog, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Femorandwm Esboniadol** (PDF 2.82.MB) wrth gyflwyno'r ddeddfwriaeth i'r Cynulliad. Roedd y Memorandwm yn cynnwys Asesiad Effaith Rheoleiddiol a Nodiadau Esboniadol ar y Bil ynghyd â'r Bil gwreiddiol. Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn cynnwys asesiad o'r opsiynau ac mae'n rhoi amcangyfrif o gostau, arbedion a manteision y ddeddfwriaeth.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig rhwng Cyfnod 1 a 2** (PDF 1.56MB) er mwyn rhoi'r amcangyfrifon ariannol diweddaraf, yna cyhoeddodd **Femorandwm diwygiedig pellach** (yn cynnwys Asesiad Effaith Rheoleiddiol a Nodiadau Esboniadol) (PDF 3.02MB) ar ôl cyfnod diwygio cyntaf y Bil, sef Cyfnod 2.

Ar ôl i'r ddeddfwriaeth gael Cydsyniad Brenhinol ar 24 Ionawr 2018, cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Femorandwm/Asesiad Effaith Rheoleiddiol terfynol** (PDF 2.79MB) i gyd-fynd â'r Ddeddf derfynol. Mae'r wybodaeth yn y bennod hon wedi'i seilio ar y wybodaeth ddiweddaraf a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru ym mis Ionawr 2018.

Asesu opsiynau

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn nodi dau opsiwn. Yr opsiynau hynny yw **'gwneud dim'** a'r **'opsiwn a ffefrir'**, sef:

- Cyflwyno deddfwriaeth i wella'r system bresennol ar gyfer anghenion addysgol arbennig i leihau'r gwrthdaro sydd o fewn y system ar hyn o bryd, a gwella canlyniadau i bobl ifanc ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY).

Ni roddodd Llywodraeth Cymru ddewis arall yn wahanol i'r **Memorandwm Esboniadol drafft a oedd yn cyd-fynd â'r Bil drafft yn 2015**. Roedd y Memorandwm Esboniadol drafft yn cynnwys yr opsiwn o ddiwygio'r system bresennol ar sail y model **yr ymgynghorwyd arno gan Lywodraeth Cymru yn 2012**. Roedd yr opsiwn a ffefrir ym Memorandwm Esboniadol drafft 2015 a'r Memorandwm Esboniadol terfynol yn seiliedig ar **gynigion Llywodraeth Cymru yn ei Phapur Gwyn yn 2014**.

Mae'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol terfynol yn cynnwys trosolwg (tudalennau 90-95) o fanteision, anfanteision a risgiau'r opsiwn 'gwneud dim' a'r opsiwn a ffefrir, sydd wedi'u dadansoddi yn ôl meysydd y Ddeddf (paragraffau 7.1-7.153) yn ogystal â dadansoddiad manylach yng nghorff y ddogfen.

Costau ac arbedion

Mae costau cyffredinol y Ddeddf yn cynnwys dwy elfen:

- Y costau gweithredu angenrheidiol wrth newid i ffyrdd newydd o weithio, sydd wedi'u hamcangyfrif dros bedair blynedd a,
- Costau parhaus y system newydd ar ôl iddi gael ei chyflwyno.

Mae Llywodraeth Cymru yn amcangyfrif y bydd trosglwyddo i'r system newydd yn costio £11.7 miliwn. Mae'r arbedion parhaus net yn gyfwerth ag arbediad dros y cyfnod hwnnw o £4.5 miliwn (felly, mae'r arbedion parhaus i sefydliadau yn gwrthbwysu'r costau parhaus).

Felly, **cyfanswm cost amcangyfrifedig y ddeddfwriaeth yw £7.2 miliwn dros gyfnod o bedair blynedd**. Mae Tabl 1 isod yn rhoi crynodeb o'r wybodaeth a geir yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol (y

fersiwn derfynol yn dilyn Cydsyniad Brenhinol), sy'n dangos costau'r ddeddfwriaeth yn ôl pob maes darpariaeth. Mae Tabl 2 yn dangos y costau hynny yn ôl sefydliad.

Tabl 1: Amcangyfrif o gost y Ddeddf yn ôl darpariaeth, 2016-17 hyd at 2020-21 (punnoedd)

	Gwneud dim		Cyflwyno'r opsiwn a ffefrir				Cyfanswm 4 blynedd - opsiwn a ffefrir	Gwahaniaeth o ran cost
	2016-17	Cyfansm 4 blynedd - gwneud dim	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21		
Cynulluniau datblygu unigol								
Cost reolaidd	28,536,850	114,147,400	27,502,365	27,502,365	27,502,365	27,502,365	110,009,460	-4,137,940
Cost bontio			237,800	0	0	0	237,800	237,800
Datrys anghydfodau								
Cost reolaidd	0	0	0	0	0	0	0	0
Cost bontio			0	0	0	0	0	0
Darpariaeth addysgol arbennig ôl-16								
Cost reolaidd	19,249,734	76,998,936	19,116,114	19,116,114	19,116,114	19,116,114	76,464,456	-534,480
Cost bontio			9,200	0	0	0	9,200	9,200
Cofrestru ysgolion annibynnol								
Cost reolaidd	415,095	1,660,380	457,985	457,985	457,985	457,985	1,831,940	171,560
Cost bontio			53,300	0	0	0	53,300	53,300
Cydlynedd ADY								
Cost reolaidd	67,022,700	268,090,800	67,022,700	67,022,700	67,022,700	67,022,700	268,090,800	0
Cost bontio			1,542,554	3,085,106	3,085,106	1,542,554	9,255,320	9,255,320
Swyddog Arweiniol Clinigol Addysg Dynodedig								
Cost reolaidd	206,400	825,600	206,400	206,400	206,400	206,400	825,600	0
Cost bontio			330	0	0	0	330	330
Swyddogion arweiniol ADY y blynyddoedd cynnar								
Cost reolaidd	1,093,400	4,373,600	1,093,400	1,093,400	1,093,400	1,093,400	4,373,600	0
Cost bontio			126,700	0	0	0	126,700	126,700
Adolygu'r ddarpariaeth ADY drwy'r Gymraeg								
Cost reolaidd	0	0	140	140	140	140	560	560
Cyfanswm - costau rheolaidd	116,524,179	466,096,716	115,399,104	115,399,104	115,399,104	115,399,104	461,596,416	-4,500,300
Costau pontio Llywodraeth Cymru - costau			497,510	757,300	612,700	105,000	1,972,510	1,972,510
Cyfanswm - Costau pontio			2,467,394	3,842,406	3,697,806	1,647,554	11,655,160	11,655,160
Cyfanswm y Costau Cyffredinol	116,524,179	466,096,716	117,866,498	119,241,510	119,096,910	117,046,658	473,251,576	7,154,860

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018, *Memorandwm Esboniadol yn ymgorffori'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol a'r Nodiadau Esboniadol* (PDF 2.8MB), Tabl 70 (Ionawr 2018)

Tabl 2: Amcangyfrif o gost y Ddeddf yn ôl sefydliad, 2016-17 hyd at 2020-21 (punnoedd)

	Gwneud dim		Cyflwynio'r opsiwn a ffefrir				Cyfanswm 4 blynedd - opsiwn a ffefri	Gwahaniaeth o ran cost
	2016-17	Cyfanswm 4 blynedd - gwneud dim	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21		
Gwasanaethau addysg awdurdodau lleol								
Cost reolaidd	16,204,710	64,818,840	15,517,025	15,517,025	15,517,025	15,517,025	62,068,100	-2,750,740
Cost bontio			144,900	0	0	0	144,900	144,900
Gwasanaethau cymdeithasol awdurdodau lleol								
Cost reolaidd	6,212,438	24,849,752	6,212,438	6,212,438	6,212,438	6,212,438	24,849,752	0
Cost bontio			118,700	0	0	0	118,700	118,700
Ysgolion prif ffrwd								
Cost reolaidd	73,366,400	293,465,600	73,366,400	73,366,400	73,366,400	73,366,400	293,465,600	0
Cost bontio			1,503,170	3,006,340	3,006,340	1,503,170	9,019,020	9,019,020
Ysgolion arbennig								
Cost reolaidd	938,700	3,754,800	938,700	938,700	938,700	938,700	3,754,800	0
Cost bontio			0	0	0	0	0	0
Byrddau iechyd lleol								
Ongoing costs	4,021,993	16,087,972	4,021,993	4,021,993	4,021,993	4,021,993	16,087,972	0
Transition costs			330	0	0	0	330	330
Gyrfa Cymru								
Cost reolaidd	763,400	3,053,600	274,800	274,800	274,800	274,800	1,099,200	-1,954,400
Cost bontio			0	0	0	0	0	0
TAAAC								
Cost reolaidd	152,000	608,000	136,700	136,700	136,700	136,700	546,800	-61,200
Cost bontio			100,900	0	0	0	100,900	100,900
Sefydliadau addysg bellach								
Cost reolaidd	742,500	2,970,000	765,700	765,700	765,700	765,700	3,062,800	92,800
Cost bontio			12,177	24,353	24,353	12,177	73,060	73,060
Estyn								
Cost reolaidd	463,250	1,853,000	506,250	506,250	506,250	506,250	2,025,000	172,000
Cost bontio			62,500	0	0	0	62,500	62,500
Unedau Cyfeirio Disgyblion								
Cost reolaidd	1,217,900	4,871,600	1,217,900	1,217,900	1,217,900	1,217,900	4,871,600	0
Cost bontio			27,207	54,413	54,413	27,207	163,240	163,240
Llywodraeth Cymru								
Cost reolaidd	12,440,888	49,763,552	12,441,198	12,441,198	12,441,198	12,441,198	49,764,792	1,240
Cost bontio			497,510	757,300	612,700	105,000	1,972,510	1,972,510
Cyfanswm y costau rheolaidd	116,524,179	466,096,716	115,399,104	115,399,104	115,399,104	115,399,104	461,596,416	-4,500,300
Cyfanswm y costau pontio			2,467,394	3,842,406	3,697,806	1,647,554	11,655,160	11,655,160
Costau Cyffredinol	116,524,179	466,096,716	117,866,498	119,241,510	119,096,910	117,046,658	473,251,576	7,154,860

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018, [Memorandwm Esboniadol yn ymgorffori'r Aseiad Effaith Rheoleiddiol a'r Nodiadau Esboniadol \(PDF 2.8MB\)](#), Tabl 71 (Ionawr 2018)

Cyllid Trawsnewid ADY gwerth £20 miliwn

Ym mis Chwefror 2017, [cyhoeddodd y Gweinidog](#) ar y pryd becyn cyllid gwerth £20 miliwn i gefnogi'r broses o weithredu'r ddeddfwriaeth a [Rhaglen Trawsnewid ADY ehangach](#) Llywodraeth Cymru.

Ar ôl hynny, [ysgrifennodd y Gweinidog at y Pwyllgor Cyllid ym mis Mawrth 2017](#) (PDF 320KB) i roi rhagor o wybodaeth a nododd fod £10.1 miliwn o'r pecyn £20 miliwn yn cael ei ariannu o'r £100 miliwn a addawyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer codi safonau ysgolion yn ystod y Cynulliad hwn, gyda'r gweddill yn dod o linellau cyllideb rhagamcanol Llywodraeth Cymru ar gyfer ADY.

Mae rhagor o wybodaeth am y cyllid hwn ar gael ym Mhennod 7 o'r papur hwn.

6. Y Cynulliad a'r broses o graffu ar y Bil

Mae pedwar cyfnod i [broses ddeddfwriaethol y Cynulliad Cenedlaethol](#):

- Yn ystod **Cyfnod 1**, bydd pwyllgor arweiniol yn craffu ar egwyddorion cyffredinol Bil, gan gymryd tystiolaeth gan rhanddeiliaid a gwneud argymhellion i Lywodraeth Cymru yn ei adroddiad Cyfnod 1. Mae'r Pwyllgor Cyllid a'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol hefyd yn craffu ar y Bil ac yn cyhoeddi adroddiadau. Mae Llywodraeth Cymru yn ymateb i adroddiadau'r Pwyllgorau ac mae Aelodau'r Cynulliad yn trafod egwyddorion cyffredinol y Bil cyn pleidleisio ynghylch a ddylai'r Bil symud ymlaen i Gyfnod 2. Rhaid i'r Cynulliad gymeradwyo penderfyniad ariannol, sy'n awdurdodi Llywodraeth Cymru i wario'r arian sydd ei angen i roi'r ddeddfwriaeth ar waith, cyn y gall y Pwyllgor arweiniol yng Nghyfnod 2 ystyried y gwelliannau a phleidleisio arnynt.
- **Cyfnod 2** yw'r cyfnod pan fo Pwyllgor yn diwygio Bil. Bydd yr Aelod sy'n Gyfrifol am y Bil yn mynd i gyfarfod y Pwyllgor i drafod y gwelliannau a gyflwynwyd a bydd Aelodau'r Pwyllgor yn pleidleisio ar bob gwelliant. Cyhoeddir fersiwn o'r Bil wedi'i diweddarw wrth i'r Bil symud ymlaen i Gyfnod 3.
- Yng **Nghyfnod 3**, caiff Bil ei ddiwygio yn y Cyfarfod Llawn gyda holl Aelodau'r Cynulliad yn bresennol yn y Siambr i bleidleisio ar bob gwelliant a gyflwynwyd ac a gynigiwyd yn ystod Cyfnod 3.
- **Cyfnod 4** yw'r bleidlais derfynol gan Aelodau'r Cynulliad yn y Cyfarfod Llawn ynghylch p'un a ddylid pasio'r ddeddfwriaeth.

Ar ôl i'r Cynulliad basio Bil yng Nghyfnod 4, caiff ei gyflwyno i gael Cydsyniad Brenhinol ar ôl i'r 'cyfnod hysbysu' o bedair wythnos ddod i ben. Yn ystod y cyfnod hwn, gall y Twrnai Cyffredinol, y Cwnsler Cyffredinol neu'r Ysgrifennydd Gwladol herio Bil y Cynulliad a gelir ei gyfeirio i'r Goruchaf Lys am ddyfarniad, er enghraifft ynghylch a yw'r Bil o fewn cymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad.

Ni chafwyd unrhyw her yn achos y Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru). Cafodd Gydsyniad Brenhinol ar 24 Ionawr 2018 a daeth yn *Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018*.

Mae'r ddeddfwriaeth wedi cael cefnogaeth eang gan bleidiau gwleidyddol, rhanddeiliaid ac eraill a roddodd dystiolaeth yn ystod y broses graffu. Fodd bynnag, nid yw hyn yn golygu nad oedd amrywiaeth o safbwyntiau ar sut y gellid gwella'r Bil. Gwnaeth Pwyllgorau'r Cynulliad **70 o argymhellion ar yr egwyddorion cyffredinol** yn ystod Cyfnod 1 a derbyniwyd **167 o welliannau i'r Bil** yn ystod Cyfnodau 2 a 3.

Mae [Gwefan y Cynulliad Cenedlaethol](#) yn dangos hynt y Bil drwy broses ddeddfwriaethol y Cynulliad. Mae gwybodaeth ar gael yn Atodiadau 2-5 o'r papur hwn hefyd. Rhoddir crynodeb byr isod.

Cyfnod 1

Cyflawnwyd gwaith craffu ar y Bil gan dri o Bwyllgorau'r Cynulliad:

- [Adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg](#) (PDF 1.96MB); [Ymateb Llywodraeth Cymru](#) (PDF 415KB)
- [Adroddiad y Pwyllgor Cyllid](#) (PDF 370KB); [Ymateb Llywodraeth Cymru](#) (PDF 342KB)
- [Adroddiad y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol](#) (PDF 1.13MB); [Ymateb Llywodraeth Cymru](#) (PDF 339KB)

Mae **Atodiad 2** yn rhoi trosolwg o ganfyddiadau'r Pwyllgorau yn dilyn eu gwaith craffu yng Nghyfnod 1.

Bu Aelodau'r Cynulliad yn trafod egwyddorion cyffredinol y Bil yn y [Cyfarfod Llawn ar 6 Mehefin 2017](#). Fodd bynnag, ni wnaeth Alun Davies, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes ar y pryd, gynnig penderfyniad ariannol ar y cam hwnnw, gan gytuno yn hytrach i gyhoeddi Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig oherwydd newidiadau i amcangyfrifon Llywodraeth Cymru o'r costau ac arbedion a fyddai'n cyd-fynd â'r ddeddfwriaeth. Ysgrifennodd Alun Davies [lythyr at Aelodau'r Cynulliad ar 6 Mehefin 2017](#) (PDF 238KB) yn esbonio'r sefyllfa. Mae Atodiad 3 yn rhoi rhagor o wybodaeth am y gwaith o graffu ar gostau'r ddeddfwriaeth.

Cyfnod 2

Ar ôl i Lywodraeth Cymru gyhoeddi [Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig ar 8 Medi \(PDF 1.56MB\)](#) ac ar ôl i'r penderfyniad ariannol gael ei dderbyn yn y Cyfarfod Llawn ar 3 Hydref, cyfarfu'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar [4 Hydref](#) a [12 Hydref 2017](#) i waredu'r gwelliannau.

Cafodd **116 o welliannau** eu derbyn yng Nghyfnod 2. Ceisiodd Alun Davies, y Gweinidog ar y pryd, fynd i'r afael â llawer o argymhellion y tri Phwyllgor. Roedd y canlyniadau yn cynnwys:

- Diwygio'r **diffiniad o ADY** yn adran 2 o'r ddeddfwriaeth i'w gwneud yn gliriach y gallai ADY ddeillio o gyflwr meddygol neu angen gofal iechyd a oedd gan ddysgwyr.
- Cryfhau adrannau o'r Bil sy'n ymwneud â'r ddarpariaeth ADY a gynigir **drwy gyfrwng y Gymraeg**.
- Ychwanegu adran newydd, gan roi **pŵer i'r Tribiwnlys Addysg ei gwneud yn ofynnol i gyrrff iechyd** ddarparu tystiolaeth ar achos unigol o ADY ac i'r Tribiwnlys gyhoeddi argymhellion heb ymrwymiad i gyrrff iechyd.
- Gwnaeth y Gweinidog ar y pryd ymrwymiad i fwrw ymlaen ag argymhelliad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y dylai fod dyletswydd ar gyrrff perthnasol i roi sylw dyladwy i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Mae **Atodiad 3** yn rhoi rhagor o wybodaeth am y newidiadau a wnaed i'r Bil yng Nghyfnod 2 a'r ymrwymadau a wnaed gan y Gweinidog ar y pryd.

Cyfnod 3

Roedd ad-drefniad o Gabinet Llywodraeth Cymru yn ystod Cyfnod 3 a throsglwyddwyd y cyfrifoldeb am y Bil i Kirsty Williams, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, gan fod Alun Davies wedi'i benodi'n Ysgrifennydd Cabinet dros Lywodraeth Leol a Gwasanaethau Cyhoeddus.

Cafodd gwelliannau Cyfnod 3 eu gwaredu gan Aelodau'r Cynulliad yn y [Cyfarfod Llawn ar 21 Tachwedd 2017](#). Derbyniwyd 51 o welliannau.

Ychwanegwyd adrannau newydd (adrannau 7 ac 8 fel y'u paswyd) sy'n rhoi dyletswydd ar awdurdodau lleol a chyrrff y GIG i roi **sylw dyladwy i ddilyn dau o Gonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig** wrth arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf:

- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn
- Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau

Fodd bynnag, ni fydd yn ofynnol i awdurdodau lleol a chyrrff y GIG roi ystyriaeth benodol i'r Confensiwn bob tro y byddant yn arfer swyddogaethau.

Cyfnod 4

Pleidleisiodd y Cynulliad Cenedlaethol i basio'r Bil ar 12 Rhagfyr 2017. Cafodd y Ddeddf Gydsyniad Brenhinol ar 24 Ionawr 2018.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru Femorandwm Esboniadol terfynol ac Aseiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Ddeddf.

7. Gweithredu'r Ddeddf a'r Rhaglen Trawsnewid ADY

Trawsnewid ADY

Mae Llywodraeth Cymru wedi pwysleisio bod y **Ddeddf yn rhan o'i Rhaglen Trawsnewid ADY ehangach**.

Ym mis Mawrth 2016, sefydlodd Llywodraeth Cymru **Grŵp Gweithredu Strategol ar ADY** i gynllunio ar gyfer trosglwyddo. Cyfarfu'r grŵp bob deufis i ystyried atebion ymarferol i broblemau a chynnig cyngor ac argymhellion i Lywodraeth Cymru i gefnogi cynlluniau gweithredu. Mae nodiadau o'r cyfarfodydd ar gael ar wefan [Llywodraeth Cymru](#).

Sefydlodd y Grŵp Gweithredu Strategol ar ADY **wyth grŵp arbenigol** i ystyried materion technegol yn fanylach yn y meysydd canlynol wrth weithredu'r system ADY newydd:

- Cynlluniau Datblygu Unigol (CDUau)
- Cydlynwyr Anghenion Dysgu Ychwanegol (Cydlynwyr ADY)
- Darpariaeth ADY y blynyddoedd cynnar
- Darpariaeth ADY ôl-16
- Pontio rhwng lleoliadau, darparwyr ac i fod yn oedolion
- Iechyd
- Hyfforddiant
- Plant sy'n derbyn gofal

Diddymwyd y Grŵp Gweithredu Strategol ym mis Medi 2017, ond mae'r wyth grŵp arbenigol wedi parhau â'u gwaith. Mae Llywodraeth Cymru hefyd wedi penodi [pum arweinydd i drawsnewid y system ADY](#), a fydd yn gyfrifol am gefnogi'r gwaith o weithredu'r Ddeddf yn effeithiol ledled Cymru. Mae Llywodraeth Cymru yn dweud y bydd yn chwarae rhan allweddol wrth gyflwyno'r rhaglen trawsnewid ADY ac yn darparu rhyngwyneb strategol rhwng partneriaid gweithredu a Llywodraeth Cymru.

Mae yna bedwar arweinydd rhanbarthol ac un arweinydd trawsnewid y system ADY ym maes addysg bellach. Bydd y pedwar arweinydd rhanbarthol yn gyfrifol am gefnogi awdurdodau lleol, ysgolion, lleoliadau'r blynyddoedd cynnar a byrddau iechyd lleol ym mhob un o'r pedwar rhanbarth i ymbaratoi ar gyfer y system newydd a'i gweithredu. Bydd yr arweinydd arall yn gyfrifol am ddarparu'r un cymorth i'r sector addysg bellach.

Mae Llywodraeth Cymru wedi ymrwmo i roi **diweddariad chwarterol i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar y Rhaglen Trawsnewid ADY**. Darparwyd y cyntaf o'r rhain mewn a [llythyr gan Alun Davies, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes, ar 7 Medi 2017 \(PDF 892KB\)](#).

Anfonwyd yr ail [ddiweddariad chwarterol gan Kirsty Williams, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ar 15 Rhagfyr 2017 \(PDF 266KB\)](#).

Cyllid Trawsnewid ADY

Fel y trafodir ym mhennod 5 o'r papur hwn, mae Llywodraeth Cymru wedi sefydlu **pecyn cyllid gwerth £20 miliwn** i gefnogi'r broses o roi'r ddeddfwriaeth a'r Rhaglen Trawsnewid ADY ehangach ar waith. Mae £10 miliwn o'r cyllid hwn yn cael ei ariannu o'r £100 miliwn a addawyd gan Lywodraeth

Cymru i godi safonau ysgol yn ystod y Cynulliad hwn, gyda'r gweddill yn dod o linellau cyllideb rhagamcanol Llywodraeth Cymru ar gyfer ADY.

Anfonwyd [llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg ar 11 Rhagfyr 2017 \(PDF 395KB\)](#) at y Pwyllgor Cyllid i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am sut y mae'r £20 miliwn yn cael ei ddyrannu a'i broffilio. Mae pedair elfen i'r Rhaglen Trawsnewid ADY y tu hwnt i'r ddeddfwriaeth ei hun ac mae'r arian yn cael ei ddyrannu i'r rhain dros bedair blynedd.

Mae Tabl 3 isod yn ailadrodd y wybodaeth a nodwyd yn llythyr Ysgrifennydd y Cabinet:

Tabl 3: Dadansoddiad o elfennau gwaith rhaglen trawsnewid y system Anghenion Dysgu Ychwanegol

Llif gwaith	2017-18	2018-19	2019-20	2020-21	Cyfanswm
Cymorth ar gyfer gweithredu/ trawsnewid	1,873,000	3,457,000	3,453,000	3,305,000	12,088,500
Datblygu'r gweithlu	843,000	2,081,000	2,081,000	2,292,000	7,297,000
Codi ymwybyddiaeth	237,500	142,500	167,500	105,000	652,500
Cefnogi polisi	82,500	55,500	34,000	34,000	206,000
Cyfanswm	3,036,000	5,736,000	5,736,000	5,736,000	20,244,000

Ffynhonnell: Llywodraeth Cymru, Llythyr oddi wrth Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg at Gadeirydd y Pwyllgor Cyllid (PDF 395KB), 11 Rhagfyr 2017

Sefydlodd Llywodraeth Cymru hefyd **Gronfa Arloesi ADY** i gefnogi awdurdodau lleol a'u partneriaid wrth ddatblygu a gwella trefniadau gwaith amlasiantaeth i gyflwyno'r system newydd. Mae'r gronfa'n werth £2.1 miliwn a bwriedir iddi fod ar gael tan 31 Mawrth 2018.

Trosglwyddo i'r system ADY newydd o dan y Ddeddf

Mae Llywodraeth Cymru wedi penderfynu trosglwyddo i'r system ADY newydd yn raddol fesul cam, gan ddechrau o fis Medi 2020. Cyhoeddodd Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg y cynlluniau mewn [datganiad ar 11 Rhagfyr 2017](#).

Roedd hyn yn dilyn [ymgyngoriad a gynhaliwyd gan Lywodraeth Cymru](#) rhwng mis Chwefror a mis Mehefin 2017 ar yr opsiynau ar gyfer trosglwyddo i'r system newydd. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys dewisiadau ar gyfer **naill ai dull un dyddiad** lle byddai pob dysgwr newydd y nodir bod ganddo ADY yn symud i'r system newydd ar yr un dyddiad, neu **fodelau amrywiol ar gyfer cyflwyno'r system newydd gam wrth gam**. Dywedodd Llywodraeth Cymru mai'r consensws ymhlith rhanddeiliaid oedd y dylid cael dull o drosglwyddo fesul cam.

Dyma fwriad Llywodraeth Cymru wrth gyflwyno'r system ADY newydd:

- O fis **Medi 2020**, bydd **dysgwyr newydd y nodir bod ganddynt ADY** yn cael eu cefnogi gan drefniadau newydd o dan y Ddeddf ac is-ddeddfwriaeth ddilynol, h.y. Cynllun Datblygu Unigol (CDU).
- Bydd dysgwyr sydd â **datganiadau AAA** yn trosglwyddo i'r system CDU newydd yn ystod y ddwy flynedd yn dilyn Medi 2020. Mae Llywodraeth Cymru wedi nodi y bydd y broses hon yn canolbwyntio ar ddysgwyr sydd ar bwyntiau allweddol o ran datblygiad (e.e. rhwng cyfnodau allweddol) yn y lle cyntaf.
- Bydd dysgwyr sy'n cael cymorth ar gyfer AAA/ADY o dan drefniadau **Gweithredu gan yr Ysgol neu Weithredu gan yr Ysgol a Mwy** yn trosglwyddo i'r system CDU newydd yn ystod y **drydedd flwyddyn** (h.y. rhwng mis Medi 2022 a mis Gorffennaf 2023).

Mae Llywodraeth Cymru wedi dweud y bydd yn **cyhoeddi canllaw trosglwyddo er mwyn ymgynghori arno yn ystod 2018**. Yn ôl **[llythyr Ysgrifennydd y Cabinet at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 15 Rhagfyr 2017](#)** (PDF 266 KB), bydd y canllaw trosglwyddo hwn yn cynnwys 'amserlenni manwl ar gyfer cyflwyno cynlluniau datblygu unigol i bob cohort o ddysgwyr yn raddol'.

Bydd **fframwaith AAA cyfreithiol cyfredol** o dan *Ddeddf Addysg 1996* a Chod Ymarfer AAA (2004) **yn parhau ar waith tan fis Medi 2020** ac mae'n ofynnol i awdurdodau lleol barhau i arfer eu swyddogaethau a bodloni'r dyletswyddau presennol o dan y system AAA gyfredol hyd nes y bydd y system ADY newydd yn cael ei chyflwyno.

Camau eraill sydd eu hangen cyn cyflwyno'r system ADY newydd

Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i Lywodraeth Cymru lunio Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol, yn dilyn ymgynghoriad, a fydd yn darparu'r rhan fwyaf o'r manylion am y drefn o ran asesiadau a phenderfyniadau ynghylch darpariaeth, gyda'r Ddeddf yn pennu'r fframwaith cyffredinol. Mae Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg wedi dweud y bydd Llywodraeth Cymru yn cynnal ymgynghoriad ar God ADY drafft a rhai o'r rheoliadau drafft yn nhymor yr hydref 2018.

Mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl i'r **Cod a'r holl is-ddeddfwriaeth** fod ar waith erbyn **diwedd 2019**, cyn dechrau cyflwyno'r hyfforddiant gweithredu yn gynnar yn 2020 a chyn y bwriedir cyflwyno'r **system ADY newydd o fis Medi 2020**.

Atodiad 1: Cefndir y broses o gyflwyno'r Bil

Roedd diwygio'r fframwaith cyfreithiol ar gyfer Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) wedi bod ar yr agenda ers amser maith yng Nghymru cyn cyflwyno'r ddeddfwriaeth hon, craffu arni a'i phasio. Yn 2015, ymgynghorodd Llywodraeth Cymru ar **Fil Drafft Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru)**, gan gyhoeddi Cod Ymarfer drafft. Roedd hynny'n dilyn Papur Gwyn yn 2014.

Fodd bynnag, dechreuodd y broses adolygu a diwygio llawer yn gynharach na hynny, ac roedd dau adroddiad a gyhoeddwyd yn fuan wedi sefydlu'r Cynulliad Cenedlaethol yn tynnu sylw at yr angen am newid. Yn 2002, cyhoeddodd y Comisiwn Archwilio '*Special educational needs: A mainstream issue*', ac ar ôl hynny, cyhoeddwyd *Cymorth i Blant ag Anghenion Addysgol Arbennig: Trosolwg Estyn* yn 2003.

Mae cyhoeddiadau blaenorol y Gwasanaeth Ymchwil, **Anghenion Dysgu Ychwanegol yng Nghymru (2016)** (gweler penodau 6 a 7), a'r **Crynodeb o'r Bill ADY (2017)** (gweler pennod 4) yn nodi cefndir a hanes y digwyddiadau a'r paratodau a arweiniodd at gyflwyno'r ddeddfwriaeth hon. Mae crynodeb byr isod:

Ymchwiliad Pwyllgor tair rhan yn yr Ail Gynulliad

Cynhaliwyd ymchwiliad tair rhan i wella'r ffordd y caiff AAA ei reoli yng Nghymru gan Bwyllgor Addysg, Dysgu Gydol Oes a Sgiliau yr Ail Gynulliad rhwng 2003 a 2007.

- Cyflwynwyd **adroddiad ar ran gyntaf yr ymchwiliad ym mis Tachwedd 2004** (PDF 974KB) yn canolbwyntio **ar adnabod ac ymyrryd yn gynnar**. Roedd yr adroddiad hwn yn tynnu sylw at faterion fel diagnosis hwyr, prinder dybryd o therapyddion arbenigol a'r angen am waith amlasiantaeth.
- Cyhoeddwyd yr adroddiad ar ail ran ymchwiliad y Pwyllgor, **Asesiadau Fframwaith Statudol (Datganiadau) ym mis Mai 2006** (PDF 262KB). Roedd yr adroddiad hwn yn nodi anfodlonrwydd cyffredinol â'r broses ddatganiadau ond ni ddadleuwyd y dylid diddymu'r system ddatganiadau ar yr adeg honno.
- Cyflwynwyd yr adroddiad ar drydedd ran ymchwiliad y Pwyllgor **ym mis Mawrth 2007** (PDF 2.90MB), yn trafod **Pontio** ac anghenion penodol pobl ifanc ag AAA wrth iddynt adael addysg uwchradd a symud i addysg bellach, addysg uwch, hyfforddiant neu gyflogaeth.

Datblygiadau yn y Trydydd Cynulliad

- Yn ystod tymor yr **haf a thymor yr hydref 2007**, cynhaliodd Llywodraeth Cymru **ymgyngoriad** â rhieni a rhanddeiliaid o'r enw **Datganiadau neu Rywbeth Gwell?** a oedd yn gofyn am farn ar y posibilrwydd o ddiwygio'r fframwaith deddfwriaethol ac yn anelu at feithrin hyder a chonsensws ynglŷn â'r ffordd ymlaen.
- Ar ôl hynny **sefydlodd Llywodraeth Cymru bedwar prosiect peilot ADY yn 2009** i ddatblygu a phrofi dewisiadau eraill i'r fframwaith statudol cyffredol o ddatganiadau AAA. Roedd yr agweddau a dreialwyd yn cynnwys Cynlluniau Datblygu Unigol (CDUau), sy'n nodi anghenion unigolyn a chamau gweithredu i'w gefnogi drwy ddull system gyfan (0-25 oed).

Y Pedwerydd Cynulliad a thu hwnt

Yn ystod y Pedwerydd Cynulliad (2011-2016) a misoedd agoriadol y Pumed Cynulliad (Mai 2016 ymlaen) hyd nes cyflwyno'r Bil ym mis Rhagfyr 2016: aeth Llywodraeth Cymru ati i:

- gynnal **ymgyngoriad ar gynigion** i ddiwygio'r fframwaith deddfwriaethol (Mehefin - Hydref 2012);
- cynnwys newidiadau i AAA **ôl-16 ym Mil Addysg (Cymru)** (2013-2014) cyn cytuno ar ôl hynny i **ddileu'r rhain** o'r Bil (yn dilyn argymhelliad gan un o Bwyllgorau'r Cynulliad y dylid mynd i'r afael â'r rhain mewn Bil AAA/ADY ar wahân);
- **ymgyngori ar Bapur Gwyn** (PDG 509KB) (Mai - Gorffennaf 2014) a oedd yn adeiladu ar yr ymgynghoriad a gynhaliwyd ddwy flynedd yn gynharach;
- cyhoeddi **Bil drafft** (PDF 259KB) ar gyfer ymgynghoriad (Gorffennaf - Rhagfyr 2015). Cynhaliodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg waith **craffu cyn deddfu** ar y Bil drafft hwn;
- cyhoeddi **crynodeb o'r ymgynghoriad a'r holl ymatebion unigol**, ochr yn ochr â **Datganiad gan y Gweinidog ar 1 Gorffennaf 2016**;
- cyhoeddi **datganiad pellach ar 14 Gorffennaf 2016** ar yr amserlen ar gyfer cyflwyno'r Bil.

Y Bil drafft a gwaith Y Cynulliad o ran craffu cyn deddfu

Bwriad Llywodraeth Cymru oedd cyflwyno Bil yn nhymor yr haf 2015. **Penderfynodd y Gweinidog dros Addysg a Sgiliau ar y pryd ohirio hyn i ganiatáu rhagor o waith ymgynghori**, ar Fil drafft y tro hwn. Dywedodd y Gweinidog ei fod yn hanfodol bod y Llywodraeth yn cynllunio newidiadau ar y cyd â'r proffesiwn yn hytrach na'u gorfodi i wneud newidiadau. Oherwydd hynny, penderfynodd fod angen adeiladu cam ychwanegol pwysig yn y daith o ddiwygio. Ar **23 Mehefin 2015**, dywedodd wrth Aelodau'r Cynulliad fod angen bwrw ymlaen â'r broses o ddiwygio ADY yng **nghyd-destun newidiadau sylweddol** i'r cwricwlwm, hyfforddiant cychwynol athrawon a datblygiad proffesiynol y gweithlu addysg.

Yn ei **waith craffu cyn deddfu** ar y **Bil drafft**, roedd Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg y Pedwerydd Cynulliad 'yn croesawu'n fawr y bwriad' i ddiwygio'r system, ond yn gweld bod **'llawer o waith i'w wneud'** i fynd i'r afael â **'llawer o feysydd o ansicrwydd'** cyn i Fil gael ei gyflwyno'n ffurfiol i broses ddeddfwriaethol y Cynulliad.

Ar y cyfan, roedd y dystiolaeth a gafodd y Pwyllgor blaenorol yn gadarnhaol am nodau ac amcanion y Bil drafft. Fodd bynnag, roedd pob un a gyflwynodd dystiolaeth wedi codi rhai pryderon ynghylch agweddau ymarferol ar y diwygiadau arfaethedig.

Yn ei **lythyr at y Gweinidog Addysg a Sgiliau** (PDF 330KB) ar y pryd, cyfeiriodd y Pwyllgor at **meysydd** lle gallai Llywodraeth Cymru gryfhau'r ddeddfwriaeth, yn ogystal â rhai heriau trosiannol megis cyllid a chapasiti'r gweithlu. Tynnodd y Pwyllgor sylw at y meysydd a ganlyn:

- darpariaeth annigonol ar gyfer **cydweithredu rhwng awdurdodau lleol a byrddau iechyd**, gyda'r Pwyllgor yn credu bod angen i gyrff iechyd gael dyletswyddau cadarnach;
- galwad am i'r Cynlluniau Datblygu Unigol cyffredinol (CDUau) gadw manteision y dull tair haen presennol, gan alluogi'r **lefelau o ymyrraeth i fod yn raddol** fel bod cymorth mwy dwys ar gael ar gyfer anghenion mwy cymhleth a difrifol, a mwy o eglurder ynghylch pwy sy'n **gyfrifol am y cynlluniau**;
- yr angen i **Dribiwnlys Addysg Cymru** gael **pwerau cryfach** wrth ystyried apelau gan deuluoedd yn erbyn awdurdodau lleol a **byrddau iechyd**;
- **prinder manylion** am y ddarpariaeth ar naill ben y sbectrwm oedran 0-25, hynny yw, beth fydd ar gael ar gyfer y **blynyddoedd cynnar** ac **ar ôl 16 oed**.

Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru

Yng [nghrynodeb Llywodraeth Cymru](#) o'r 263 ymateb i'w hymgyngghoriad ar y Bil drafft dangoswyd bod gan **randdeiliaid bryderon** am y cynigion deddfwriaethol yn eu ffurf ddrafft er bod **cefnogaeth gyffredinol i egwyddorion** a chyfeiriad y Bil. Roedd yr ymgynghoriad yn cynnwys pum cwestiwn caeedig yn gofyn i gyfranogwyr a oeddent yn cytuno neu'n anghytuno y byddai agwedd ar y Bil drafft yn effeithiol, neu a oeddent ddim yn cytuno nac yn anghytuno. **Ym mhob pum cwestiwn, roedd mwyafrif yn anghytuno nag a oedd yn cytuno.**

Ceir rhagor o ddadansoddiad o ganlyniadau'r ymgynghoriad ym mhennod 7 o bapur briffio'r Gwasanaeth Ymchwil, [Anghenion Dysgu Ychwanegol yng Nghymru](#) (Tachwedd 2016).

Cyn ei chrynodeb o'r ymatebion i bob un o'r cwestiynau hyn rhoddodd Llywodraeth Cymru ragair yn cyfeirio at y gefnogaeth i egwyddorion cyffredinol y Bil drafft. Dywedodd hefyd nad oedd y **naratif** a roddodd yr ymatebwyr i gefnogi eu hatebion i'r cwestiynau caeedig **yn cyfleu lefel mor uchel o anghytundeb** ag yr awgrymir gan y canlyniadau. Yn ei [ddatganiad ar 1 Gorffennaf 2016](#), dywedodd Alun Davies, y Gweinidog ar y pryd, fod y pryderon a godwyd 'yn adlewyrchu dymuniad yr ymatebwyr i weld rhagor o fanylder' neu'n dangos **'camddealltwriaeth o'n bwriadau** neu effaith ymarferol ddisgwyliedig ein cynigion'.

Roedd Llywodraeth Cymru yn agored i'r adborth a'r safbwyntiau a gafwyd ar y Bil drafft ac roedd hynny i'w weld yn y Bil drafft a gyflwynwyd ym mis Rhagfyr 2016. Roedd y [Memorandwm Esboniadol](#) (y fersiwn fel y'i cyflwynwyd, PDF 2.81MB) (paragraffau 4.15-4.19) yn cynnwys **tabl yn rhestru'r newidiadau** a wnaed i'r fersiwn ddrafft o'r Bil a rhesymeg Llywodraeth Cymru am bob un ohonynt. Mae pennod 4 o [grynodeb y Gwasanaeth Ymchwil o'r Bil fel y'i cyflwynwyd](#) (Mawrth 2017) yn rhoi rhagor o fanylion am y newidiadau.

Atodiad 2: Gwaith craffu Cyfnod 1

Ar 13 Rhagfyr 2016, gwnaeth Alun Davies, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes ar y pryd, ddatganiad yn y Cyfarfod Llawn, y diwrnod ar ôl cyflwyno'r *Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru)*.

Cyfeiriwyd y Bil at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg i gynnal y gwaith craffu ar egwyddorion cyffredinol y Bil, a chyhoeddodd ei adroddiad Cyfnod 1 ym mis Mai 2017. Bu'r Pwyllgor Cyllid a'r Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol hefyd yn craffu ar y Bil gan gyflwyno adroddiad arno fel yr oedd yn berthnasol i gylch gwaith eu pwyllgor hwy. Ceir lincs i adroddiadau'r Pwyllgorau ac ymatebion Llywodraeth Cymru isod.

- Adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg (PDF 1.96MB); Ymateb Llywodraeth Cymru (PDF 415KB)
- Adroddiad y Pwyllgor Cyllid (PDF 370KB); Ymateb Llywodraeth Cymru (PDF 342KB)
- Adroddiad y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol (PDF 1.13MB); Ymateb Llywodraeth Cymru (PDF 339KB)

Croesawodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg egwyddorion cyffredinol y Bil ac argymhellodd fod y Cynulliad yn cefnogi'r ddeddfwriaeth yng Nghyfnod 1, gan ei alluogi i symud ymlaen i Gyfnod 2 pan ellid gwneud gwelliannau. Fodd bynnag, gwnaeth adroddiad y Pwyllgor **48 o argymhellion** i Lywodraeth Cymru, â'r nod o gryfhau'r ddeddfwriaeth a chynigion y Gweinidog i ddiwygio'r drefn Anghenion Addysgol Arbennig / Anghenion Dysgu Ychwanegol, ac ymdrin â meysydd o bryder a nodwyd gan randdeiliaid ac aelodau'r Pwyllgor. Nododd y Pwyllgor:

Mae'r dystiolaeth a gafwyd yn dangos y bydd sawl her yn codi wrth weithredu'r Bil. Ni fydd pasio'r ddeddfwriaeth ar ei ben ei hun yn ddigon i fynd i'r afael â'r problemau a'r heriau sylfaenol dyfnach a berthyn i'r system bresennol. Mae'r dystiolaeth a gafwyd hefyd yn amlygu llawer o bryderon am sut y gwnaiff y fframwaith newydd weithio yn ymarferol. (paragraff 34)

Tynnodd y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg sylw at yr **angen am adnoddau digonol, a threfniadau digonol ar gyfer hyfforddiant a chynllunio'r gweithlu i gefnogi gweithrediad** y Bil a Rhaglen Drawsnewid ehangach Llywodraeth Cymru ym maes ADY.

Gwnaeth y Pwyllgor argymhellion yn y meysydd a ganlyn. Roedd rhai o'r rhain yn galw am welliannau i'r Bil ei hun, eraill am ragor o fanylion yn y Cod, tra bod nifer yn codi materion i Lywodraeth Cymru eu hystyried yn fwy cyffredinol wrth ymdrin â'r diwygiadau. (Mae'r rhifau mewn cromfachau yn dynodi nifer yr argymhellion ym mhob adran o'r adroddiad.)

- Egwyddorion cyffredinol a'r angen am ddeddfwriaeth (2)
- Y diffiniad o ADY (2)
- Amserlenni ar gyfer asesiadau a pharatoi Cynlluniau Datblygu Unigol (CDU) (1)
- Cyfrifoldeb am CDU (6)
- Templed ar gyfer CDU (2)
- Cydlynwyr ADY (4)

- Y blynyddoedd cynnar (3)
- Ôl-16 (1)
- Cydweithio a chynnwys y sector iechyd (4)
- Gwybodaeth, cyngor ac eiriolaeth (5)
- Hawliau plant (2)
- Darpariaeth cyfrwng Cymraeg (5)
- Y Tribiwnlys (5)
- Goblygiadau ariannol ac adnoddau (3)
- Pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth (3)
- Anghenion meddygol mewn ysgolion (2)

Un diwrnod ar ôl y dyddiad terfynol ar gyfer adroddiad Cyfnod 1 a chyhoeddi adroddiad y Pwyllgor, cyhoeddodd y Gweinidog ar y pryd [lythyr yn amlinellu newidiadau \(PDF 241KB\)](#) i amcangyfrifon Llywodraeth Cymru o ran costau'r Bil a'r arian y byddid yn ei arbed. Roedd y **newidiadau hyn yn sylweddol a chytunodd y Gweinidog i gyhoeddi Aseiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig** cyn cynnig y penderfyniad ariannol ar gyfer y Bil. Mae angen penderfyniad o'r fath i ofyn i'r Cynulliad roi cymeradwyaeth i Lywodraeth Cymru wario'r arian angenrheidiol i weithredu'r ddeddfwriaeth.

Fel rheol, caiff y penderfyniad ariannol ei gymeradwyo ar yr un diwrnod â'r egwyddorion cyffredinol yng Nghyfnod 1, sef [6 Mehefin 2017](#) yn achos y Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol. Fodd bynnag, oherwydd pryderon ynghylch y newidiadau yn amcangyfrifon ariannol Llywodraeth Cymru, cytunodd y Gweinidog i ohirio cyn cynnig y penderfyniad ariannol.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Aseiad Effaith Rheoleiddiol ar gyfer y Bil fel y'i cyflwynwyd** ar 8 Medi 2017. Cynigiodd Alun Davies, y Gweinidog ar y pryd, y **penderfyniad ariannol yn y Cyfarfod Llawn ar 3 Hydref 2017**, ac fe'i derbyniwyd gan y Cynulliad. Trafodir hyn yn Atodiad 3.

Atodiad 3: Craffu ar gostau'r ddeddfwriaeth

Trosolwg

Yn ystod gwaith y Pwyllgor Cyllid a'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg o graffu ar y Bil yng Nghyfnod 1, tynnwyd sylw **at faterion yn ymwneud â rhai amcangyfrifon ariannol penodol yn yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol gwreiddiol**. Roedd y rhain yn canolbwyntio'n bennaf ar y costau a amcangyfrifwyd gan Lywodraeth Cymru ar gyfer osgoi a datrys anghydfodau a'r costau a'r arbedion sy'n gysylltiedig â newidiadau yn y maes yn sgil deddfwriaeth. Fel y trafodwyd ym mhennod 6 ac Atodiad 2, arweiniodd hyn **at oedi gan Lywodraeth Cymru wrth gynnig y penderfyniad ariannol** a gofyn i'r Cynulliad Cenedlaethol gymeradwyo'r gwariant angenrheidiol i weithredu'r ddeddfwriaeth.

Roedd yr **Asesiad Effaith Rheoleiddiol gwreiddiol** (PDF 2.82MB), a gyhoeddwyd ochr yn ochr â'r Bil ym mis Rhagfyr 2016, yn dod i'r casgliad y byddai cyflwyno'r ddeddfwriaeth yn arwain at **arbediad cyffredinol o £4.8 miliwn** dros y cyfnod gweithredu pedair blynedd (neu £2.2 miliwn os caiff y costau i bob corff eu cynnwys). Ysgrifennodd Alun Davies, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes ar y pryd, at y Pwyllgor Cyllid dair gwaith ar ôl hynny i roi gwybod am wallau a newidiadau i'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol:

- **7 Chwefror 2017** (PDF 1.82MB): Ysgrifennodd y Gweinidog at y Pwyllgor cyn y gwaith Craffu Ariannol ar y Bil i roi gwybod am nifer o gamgymeriadau a nodwyd gan Lywodraeth Cymru a oedd yn lleihau'r arbedion parhaus sy'n gysylltiedig â'r Bil.
- **25 Mai 2017** (PDF 251KB): Ysgrifennodd y Gweinidog at y Pwyllgor yn dilyn y dyddiad cau ar gyfer adroddiad Cyfnod 1 i roi gwybod am newidiadau sylweddol i'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol. Roedd y newidiadau hyn yn ymwneud yn bennaf â datrys anghydfodau ac fe'u seiliwyd ar ganlyniadau trafodaethau Llywodraeth Cymru â SNAP Cymru. Roedd y llythyr hwn yn cynnwys y newidiadau a amlinellwyd yn y llythyr dyddiedig 7 Chwefror 2017. Nid oedd yn disgwyl i'r Bil sicrhau arbediad o £4.8 miliwn dros y cyfnod gweithredu pedair blynedd mwyach, yn hytrach byddai'n **costio £8.3 miliwn** yn ystod y cyfnod hwnnw.
- **8 Medi 2017** (PDF 279KB): Ysgrifennodd y Gweinidog at y Pwyllgor yn dilyn adolygiad mewnol ac allanol o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn gysylltiedig â llythyr y Gweinidog dyddiedig 25 Mai 2017. Roedd y llythyr yn cynnwys rhai addasiadau i ffigurau ac roedd Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig yn cynnwys yr holl newidiadau blaenorol yn cyd-fynd ag ef. Roedd y llythyr hefyd yn cyfeirio at **adolygiad allanol o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol** (PDF 980KB) a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru. Roedd y diwygiadau i'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn **lleihau cost net y Bil bryd hynny, dros y cyfnod gweithredu, i £7.9 miliwn**.

Sut newidiodd yr amcangyfrifon ariannol?

Mae cost gyffredinol y ddeddfwriaeth yn cynnwys costau/arbedion parhaus y system newydd a'r costau gweithredu/trosglwyddo sydd eu hangen i symud i'r ffyrdd newydd o weithio (amcangyfrifir y ddau dros bedair blynedd). Roedd newidiadau yn yr **Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig** (Medi 2017) yn dangos gostyngiad yn yr arbedion parhaus, yn hytrach na chynnydd yn y costau gweithredu. Roedd gostyngiad yn yr amcangyfrif o gostau trosglwyddo'r ddeddfwriaeth rhwng yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol gwreiddiol a'r fersiwn ddiwygiedig, o £12 miliwn i £11.5 miliwn. Fodd bynnag, gostyngodd yr arbedion parhaus net o £14.2 miliwn i £3.7 miliwn.

Roedd y newidiadau mwyaf arwyddocaol i'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol yn gysylltiedig â chostau ac arbedion yn yr adran ar **"Anghytundebau ac Apelau"**, fel y nodwyd yn **llythyr y Gweinidog dyddiedig 25 Mai 2017** (PDF 241KB), yn dilyn y dyddiad cau ar gyfer yr adroddiad ar Gyfnod 1.

Ar ôl cael [tystiolaeth gan SNAP Cymru](#) (PDF 219KB) (elusen sy'n darparu gwasanaethau datrys anghydfodau) yn ystod gwaith craffu Cyfnod 1, gwnaeth Llywodraeth Cymru newidiadau i nifer yr achosion a'r gost fesul achos ar gyfartaledd a ddefnyddiwyd yn yr adran o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol ar anghytundebau ac apelau. Dyma'r newidiadau a wnaed:

- **Nifer yr achosion:** wedi gostwng o 1,533 i 758
- **Y gost gyfartalog ar gyfer achos:** wedi gostwng o £2,000 i £875.

Roedd yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol (Medi 2017) hefyd yn dangos bellach fod £500 o'r gost gyfartalog o £875 ar gyfer achos yn gost i awdurdodau lleol, gyda'r £375 sy'n weddill yn cael ei dalu gan ddarparwyr datrys anghydfodau (drwy godi arian, cronfeydd wrth gefn, elusennau ac oriau gwirfoddol).

Defnyddiwyd nifer yr achosion a'r gost gyfartalog ar gyfer achos mewn nifer o gyfrifiadau yn yr adran hon o'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol.

Yr hyn a ddigwyddodd ar ôl cyhoeddi'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig

Cynhaliodd y Pwyllgor Cyllid sesiwn graffu gyda'r Gweinidog er mwyn trafod yr Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig (Medi 2017) ar **21 Medi 2017**, a chyhoeddodd adroddiad ar **29 Medi 2017** ([PDF, 316KB](#)). Roedd yr adroddiad yn nodi siom y Pwyllgor at lefel y newidiadau a wnaed, ond roedd hefyd yn croesawu penderfyniad y Gweinidog i baratoi Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig. Nododd y Pwyllgor Cyllid hefyd fod SNAP Cymru bellach yn fodlon bod cyd-ddealltwriaeth ynghylch y ffigurau a'r naratif diwygiedig.

Cynigiodd y Gweinidog y penderfyniad ariannol yn y **Cyfarfod Llawn ar 3 Hydref 2017**, ac fe'i derbyniwyd gan y Cynulliad Cenedlaethol. Yn sgil hynny, roedd modd i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg waredu'r gwelliannau a gyflwynwyd yng Nghyfnod 2 yn ei gyfarfodydd ar 4 Hydref a 12 Hydref.

Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru **Femorandwm Esboniadol/Asesiad Effaith Rheoleiddiol diwygiedig** (PDF 3.0MB) yn dilyn Cyfnod 2 a **fersiwn derfynol** (PDF 2.8MB) ym mis Ionawr 2018 ar ôl i'r Ddeddf gael Cydsyniad Brenhinol. Roedd y newidiadau i'r Asesiad Effaith Rheoleiddiol, o gymharu â fersiynau blaenorol, yn cynnwys:

- Costau uwch o £140 y flwyddyn (dros y cyfnod gweithredu pedair blynedd) oherwydd gwelliant 140 (dyletswydd ar awdurdodau lleol i ystyried pa mor ddigonol yw darpariaeth ADY cyfrwng Cymraeg yn eu hardal).
- Costau trosglwyddo uwch o £126,700 yn sgil gwelliant 19 (a oedd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddynodi swyddog arweiniol ADY blynnyddoedd cynnar i gydlynu swyddogaethau'r awdurdod mewn perthynas â phlant nad ydynt eto yn yr ysgol). Mae'r costau parhaus yn niwtral o ran cost.
- Mae'r costau parhaus sy'n gysylltiedig â rôl y Swyddog Arweiniol Clinigol Addysg Dynodedig (£825,600) bellach wedi'u hamlinellu fel rhai sy'n niwtral o ran cost.

Mae Asesiad Effaith Rheoleiddiol terfynol Llywodraeth Cymru yn amcangyfrif mai cost gyffredinol y ddeddfwriaeth fydd £7.2 miliwn dros y cyfnod gweithredu pedair blynedd. Mae manylion pellach am y costau hyn yn nhabl 1 a thabl 2 ym mhennod 5 o'r papur hwn.

Atodiad 4: Crynodeb o'r newidiadau yng Nghyfnod 2

Cyfnod 2 yw'r cyfnod pan mae'r Pwyllgor y cyfeiriwyd y ddeddfwriaeth ato i arwain y gwaith craffu yn gallu diwygio'r Bil. Mae'n dilyn y broses o graffu ar egwyddorion cyffredinol y Bil yng Nghyfnod 1. Bu'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn trafod a phleidleisio ar welliannau (sef 'gwaredu' gwelliannau) yng Nghyfnod 2 ar [4 Hydref](#) (PDF 185KB) a [12 Hydref 2017](#).

Mae manylion y gwelliannau a gyflwynwyd yng Nghyfnod 2 i'w gweld ar dudalen y [Bil Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg \(Cymru\) ar y we](#).

Canlyniad y gwelliannau

Cyflwynwyd cyfanswm o 156 o welliannau. Roedd 4 o'r rhain yn welliannau i welliannau (27A, 84A, 140A, 145A).

- Cyflwynwyd 113 o welliannau gan Alun Davies AC, Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes ar y pryd⁶.
- Cyflwynwyd 23 o welliannau gan Darren Millar AC.
- Cyflwynwyd 20 o welliannau gan Llyr Gruffydd AC.

O blith y 156 o welliannau a gyflwynwyd:

- Pasiwyd 116 o welliannau: 110 o rai'r Gweinidog, 5 o rai Darren Millar ac 1 o rai Llyr Gruffydd.
- Gwrthodwyd 22 o welliannau: 10 o rai Darren Millar, 10 o rai Llyr Gruffydd a 2 o rai'r Gweinidog.
- Methodd 2 welliant oherwydd y ffordd y pleidleisiwyd ar welliant blaenorol (99 a 100).
- Roedd 16 o welliannau na chawsant eu cynnig neu a dynnwyd yn ôl: 8 o rai Darren Millar (79, 40, 80, 81, 41, 42, 84, 152), 7 o rai Llyr Gruffydd (90, 93, 96, 84A, 101, 103, 104) ac 1 o rai'r Gweinidog (116). Digwyddodd hyn yn bennaf oherwydd bod esboniad neu ymrwymiad gan y Gweinidog wedi rhoi sicrwydd i'r Aelod a'u cyflwynodd.

Newidiadau a wnaed i'r Bil

Fel y nodwyd yn flaenorol, derbyniwyd 116 o welliannau, a wnaeth newidiadau i'r Bil. Cyhoeddwyd [fersiwn wedi'i diweddarau o'r Bil, fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2](#) (PDF 381KB).

Ychwanegwyd **chwe adran newydd** i'r Bil yng Nghyfnod 2 (adrannau 34, 42, 58, 72, 83 a 84 o'r Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2). Roedd hyn yn golygu bod y Bil bellach yn cynnwys 94 adran ac 1 Atodlen.

Roedd 33 o'r gwelliannau llwyddiannus yn welliannau canlyniadol a mân welliannau drafftio. Roedd y gwelliannau llwyddiannus eraill yn y 12 grŵp a ganlyn:

Y diffiniad o Anghenion Dysgu Ychwanegol

Roedd gwelliant 37 gan Darren Millar yn newid y diffiniad o ADY yn adran 2(1) o'r Bil fel ei fod yn cyfeirio'n benodol at y ffaith y gallai ADY unigolyn ddeillio o gyflwr meddygol. Dyma oedd un o'r

---

⁶ Mae cyfeiriadau yn yr Atodiad hwn at y 'Gweinidog' yn cyfeirio at Alun Davies, sef Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes a'r Aelod a oedd yn Gyfrifol am y Bil trwy Gyfnodau 1 a 2 o'r broses ddeddfwriaethol ac yn ystod Cyfnod 3 nes cyflwyno'r newidiadau i'r Cabinet ar 3 Tachwedd 2017

materion a godwyd yn fwyaf cyffredin wrth graffu ar y Bil yng Nghyfnod 1. Cafodd adran 2(1) o'r Bil ei ddiwygio fel a ganlyn:

Mae gan berson anghenion dysgu ychwanegol os oes ganddo anhawster dysgu neu anabledd (pa un a yw'r anhawster dysgu neu'r anabledd yn deillio o gyflwr meddygol ai peidio) sy'n galw am ddarpariaeth ddysgu ychwanegol.

Fodd bynnag, nid yw'r gwelliant yn golygu yr ystyrir y bydd ADY o reidrwydd gan bob dysgwr sydd â chyflwr meddygol, gan y bydd yn rhaid bodloni'r meini prawf yn adran 2(2) o hyd, sef bod y dysgwr yn cael:

-
- a) *anhawster sylweddol fwy i ddysgu na'r mwyafrif o'r rhai eraill sydd o'r un oedran, neu*
- b) *os oes ganddo anabledd at ddibenion Deddf Cydraddoldeb 2010 (p.15) sy'n ei atal neu'n ei lesteirio rhag defnyddio cyfleusterau addysg neu hyfforddiant o fath a ddarperir yn gyffredinol ar gyfer eraill sydd o'r un oedran mewn ysgolion prif ffrwd a gynhelir neu sefydliadau prif ffrwd yn y sector addysg bellach.*
-

Mae gwelliant 37 yn ymateb i Argymhelliad 4 yn adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg.

Darpariaeth y blynyddoedd cynnar

Cafodd yr wyth gwelliant yn y grŵp hwn eu cyflwyno gan Lywodraeth Cymru, a chafodd pob un ei basio. Wrth gyflwyno'r gwelliannau hyn, dywedodd y Gweinidog ar y pryd ei fod yn ymateb i argymhelliad 20 o adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, a oedd yn galw am ddull mwy eglur o atgyfeirio ac ystyried achosion posibl o ADY rhwng gweithwyr proffesiynol blynyddoedd cynnar ac awdurdodau lleol.

Roedd gwelliant 1 yn galluogi'r Cod ADY i ddarparu canllawiau ar faterion ehangach yn ymwneud ag ADY y bydd angen i ddarparwyr meithrin nas cynhelir ond sy'n derbyn cyllid cyhoeddus roi sylw iddynt, nid dim ond ar swyddogaethau a arferir o dan y ddeddfwriaeth.

Roedd gwelliant 19 yn mewnosod adran newydd (adran 58 fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2), a oedd yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ddynodi swyddog arweiniol ADY blynyddoedd cynnar i gydlynu swyddogaethau'r awdurdod mewn perthynas â phlant nad ydynt eto yn yr ysgol.

Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol - Amserlenni ar gyfer asesiadau a Chynlluniau Datblygu Unigol

Roedd gwelliant 22 gan y Gweinidog ar y pryd yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cod bennu amserlenni y mae'n rhaid i awdurdodau lleol a chyrrff llywodraethu gadw atynt wrth wneud penderfyniadau ynghylch ADY a pharatoi Cynlluniau Datblygu Unigol. Roedd hyn yn ymateb i Argymhelliad 5 yn adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg.

Is-ddeddfwriaeth: newidiadau i weithdrefnau

Roedd gwelliant 7 gan y Gweinidog yn newid y weithdrefn ar gyfer gwneud y Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol, o'r weithdrefn negyddol (fel y'i cyflwynwyd) i'r weithdrefn gadarnhaol. Gwnaed hyn mewn ymateb i Argymhelliad 6 yn adroddiad y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol ac Argymhelliad 44 o adroddiad y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg. Hefyd, cefnogwyd gwelliant 78

gan Darren Millar, sy'n cynnwys y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yn y rhestr o bobl y mae'n rhaid i Lywodraeth Cymru ymgynghori â hwy ar y Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol drafft.

Roedd gwelliannau llwyddiannus eraill yn y grŵp hwn yn ymateb i argymhellion gan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol.

Gweithdrefnau ar gyfer diwygio Cynlluniau Datblygu Unigol

Roedd gwelliannau Llywodraeth Cymru yn y grŵp hwn yn ymdrin â dau faes, a chafodd pob un ei basio.

Eglurodd y Gweinidog i'r Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg mai diben y gyfres gyntaf o welliannau oedd mynd i'r afael ag amryw o anghysonderau ynghylch darpariaethau ar gyfer adolygu a diwygio Cynlluniau Datblygu Unigol. Nod ei welliannau oedd sicrhau bod adolygiadau o Gynlluniau Datblygu Unigol yn cael eu cynnal o fewn 12 mis i ganlyniad yr adolygiad neu'r diwygiad diwethaf, ac yr hysbysir rhieni yn briodol ynglŷn â chanlyniadau'r adolygiadau a'r diwygiadau ym mhob achos.

Mae'r gwelliannau eraill (gwelliant 15 yn bennaf) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol weithredu yn unol â rheoliadau a wnaed gan Lywodraeth Cymru wrth wneud penderfyniadau i roi'r gorau i gynnal Cynllun Datblygu Unigol ar gyfer dysgwr.

Darpariaeth ar gyfer personau sy'n cael eu cadw'n gaeth

Ychwanegodd gwelliant 139 gan y Gweinidog adran newydd at y Bil (adran 42 o'r Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2) gan egluro nad yw nifer o ddyletswyddau cyffredinol yn y ddeddfwriaeth yn gymwys pan fo'r dysgwr dan sylw yn cael ei gadw'n gaeth.

Cadarnhaodd y Gweinidog fod y darpariaethau yn y Bil sy'n ymwneud â phobl a gedwir yn gaeth yn berthnasol i'r rhai a gedwir dan y system cyfiawnder troseddol ac nid y rhai a gedwir dan ddeddfwriaeth iechyd meddwl. Dywedodd y byddai'r rhai olaf hyn yn dal i fod â hawl i gymorth ar gyfer ADY.

Roedd gwelliannau eraill yn diwygio darpariaethau'r Bil sy'n ymwneud yn benodol â phersonau sy'n cael eu cadw'n gaeth (adrannau 37-41 yn y Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2).

Cyfrifoldeb am Gynlluniau Datblygu Unigol dysgwyr ôl-16

Roedd gwelliannau'r Gweinidog yn y grŵp hwn yn ymateb i Argymhelliad 7 yn adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, a oedd yn amlygu'r posibilrwydd na fyddai awdurdod lleol na sefydliad addysg bellach yn cymryd cyfrifoldeb am ADY dysgwr, heb unrhyw fodd i ddatrys yr anghydfod heblaw am droi at y Tribiwnlys.

Roedd gwelliant 128 yn mewnosod adran newydd (adran 34 fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2) a oedd yn galluogi awdurdod lleol i gyfeirio achos at Weinidogion Cymru pan nad yw sefydliad addysg bellach yn derbyn cyfrifoldeb am CDU, ac yn galluogi Gweinidogion Cymru i benderfynu bod rhaid i sefydliad addysg bellach gynnal y cynllun hwnnw. Roedd gwelliant 110 yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu sefydliad addysg bellach gynnal CDU os bydd Gweinidogion Cymru yn penderfynu y dylai wneud hynny.

Y Gymraeg

Roedd gwelliant 140 gan y Gweinidog yn mewnosod dyletswydd newydd yn y Bil, gan ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ystyried pa mor ddigonol yw darpariaeth ddysgu ychwanegol cyfrwng

Cymraeg yn eu hardal wrth gyflawni eu dyletswydd (o dan adran 56 o'r Bil fel y'i cyflwynwyd, adran 59 o'r Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2) i adolygu'r ddarpariaeth ddysgu ychwanegol.

Pasiodd y Pwyllgor welliant 140A gan Llyr Gruffydd i'w gwneud yn ofynnol hefyd i awdurdodau lleol gymryd pob cam rhesymol i unioni'r mater pe byddai'r ddarpariaeth yn y Gymraeg yn annigonol.

Roedd gwelliant 149 gan y Gweinidog yn mewnosod adran newydd (adran 83 o'r Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2) sy'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru drefnu adolygiadau ac adroddiadau ar ddigonolrwydd darpariaeth ddysgu ychwanegol yn Gymraeg. Nodir bod yn rhaid i'r cyntaf o'r rhain ddigwydd o fewn pum mlynedd i'r dyddiad y daw'r deddfwriaeth i rym. Roedd gwelliant 150 yn mewnosod adran newydd (adran 84 fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2) ac yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru wneud rheoliadau i gael gwared ar y term 'cymryd pob cam rhesymol' o'r dyletswyddau ar gyrff perthnasol i wneud darpariaeth yn Gymraeg lle gofynnir am hynny. Golyga hyn y gallai Llywodraeth Cymru, ar ryw adeg yn y dyfodol, yn seiliedig ar ganlyniad adolygiad o ddigonolrwydd y ddarpariaeth, ei gwneud yn llwyr ofynnol i gyrff perthnasol sicrhau darpariaeth ddysgu ychwanegol yn Gymraeg.

Mireinio'r darpariaethau presennol ar gyfer Cynlluniau Datblygu Unigol

Roedd y grŵp hwn yn cynnwys gwelliannau gan y Gweinidog i fireinio a gwella elfennau o'r modd y mae darpariaethau penodol sy'n ymwneud â Chynlluniau Datblygu Unigol yn gweithredu. Mae'r gwelliannau hyn yn cynnwys sicrhau 'darpariaethau eraill' fel bwyd a llefy, egluro cyfrifoldebau tuag at blant sy'n derbyn gofalu y mae awdurdod lleol arall yn gofalu amdanynt, a sicrhau bod dyletswyddau penodol yn parhau i fod yn gymwys ar ôl i'r sawl sy'n gyfrifol am CDU newid.

Dileu rhai pwerau i wneud is-ddeddfwriaeth

Roedd gwelliannau Llywodraeth Cymru yn y grŵp hwn yn ymateb i Argymhelliad 1 gan y Pwyllgor Materion Cyfansoddiadol a Deddfwriaethol y dylai rhai pwerau gwneud rheoliadau gael eu dileu o'r Bil os na allai'r Gweinidog gyfiawnhau pam mae eu hangen.

Dyletswyddau cyrff y GIG

Mae gwelliant 26 gan y Gweinidog yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff y GIG, ar ôl ystyried a oes triniaeth neu wasanaeth perthnasol sy'n debygol o fod o fudd wrth fynd i'r afael ag ADY y dysgwr, hysbysu'r atgyfeiriwr a'r corff sy'n gyfrifol am unrhyw CDU ynglŷn â'i benderfyniad. Mae hwn yn mynd i'r afael ag anghysondeb lle mae'r Bil fel y'i cyflwynwyd yn ei gwneud yn ofynnol i gyrff y GIG roi gwybod pan fo'n nodi triniaeth neu wasanaeth o'r fath, ond nid pan nad yw'n nodi un. Mae gwelliant 27 yn galluogi Gweinidogion Cymru i bennu amserlen, trwy reoliadau, y mae'n rhaid i gorff y GIG gadw ati wrth hysbysu ynglŷn â'i benderfyniad. Cefnogodd y Pwyllgor welliant 27A gan Darren Millar fod yn rhaid i Weinidogion Cymru wneud y rheoliadau hyn yn pennu amserlen.

Roedd gwelliannau 28 a 29 gan y Gweinidog yn ymateb i Argymhelliad 19 gan y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg yng Nghyfnod 1 trwy nodi bod yn rhaid i gyrff y GIG hysbysu'r awdurdod lleol os byddant yn credu y gallai fod gan blentyn iau nag oed ysgol gorfodol ADY, a'i bod er lles pennaf y plentyn iddynt wneud hynny. Cyn ei ddiwygio, roedd y Bil yn rhoi'r pŵer iddynt wneud hynny. Roedd y Bil fel y'i cyflwynwyd yn newid y ddyletswydd mewn deddfwriaeth bresennol yn bŵer dewisol, a daeth y Pwyllgor i'r casgliad fod hyn yn groes i'r ysbryd o rannu gwybodaeth ac yn gwanhau'r sefyllfa bresennol. Diwygiwyd y Bil i fynd i'r afael â hyn

Y Tribiwnlys Addysg

Roedd gwelliant 145 gan y Gweinidog yn mewnosod adran newydd (adran 72 yn y Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2), â'r nod o ymateb i Argymhellion 38 a 39 gan y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ynghylch diffyg pŵer y Tribiwnlys i roi cyfarwyddyd i gyrff iechyd.

Mae gwelliant 145 yn galluogi Tribiwnlys Addysg Cymru i'w gwneud yn ofynnol bellach i gorff y GIG roi tystiolaeth ynghylch achos ADY. Bydd y Tribiwnlys hefyd yn gallu gwneud argymhellion i gorff y GIG a rhaid i'r corff hwnnw roi adroddiad i'r Tribiwnlys yn nodi'r camau a gymerwyd mewn ymateb neu yn esbonio pam na fydd yn cymryd unrhyw gamau. I bob pwrpas, mae hyn yn galluogi'r Tribiwnlys i wneud argymhellion nad ydynt yn rhwymo cyrff y GIG, ond y mae'n rhaid i'r cyrff hynny gyflwyno adroddiad ffurfiol yn eu cylch. Fodd bynnag, mae'r ddarpariaeth (adran 19(9) o'r Bil fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 2) nad oes angen i gyrff y GIG gydymffurfio â gorchymyn gan y Tribiwnlys os nad ydynt yn cytuno i wneud hynny, yn dal i fod yn y Bil.

Mae gwelliant 146 gan y Gweinidog yn ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu neu awdurdod lleol gyflwyno adroddiad i'r Tribiwnlys o fewn 14 diwrnod i'r dyddiad y'i gwnaed yn ofynnol iddo gydymffurfio â gorchymyn, yn nodi a yw wedi cydymffurfio a sut y mae wedi gwneud hynny.

Ymrwymadau gan y Gweinidog ar y pryd

Gwnaeth Gweinidog y Gymraeg a Dysgu Gydol Oes ar y pryd ymrwymadau mewn cysylltiad â 15 o welliannau nad oeddynt yn welliannau'r Llywodraeth. Roedd y rhain yn cynnwys:

- 4 gwelliant a wrthodwyd gan y Pwyllgor (gwelliannau 76, 77, 38 a 39).
- 11 o welliannau na chawsant eu cynnig neu a gafodd eu tynnu'n ôl (gwelliannau 40, 80, 81, 41, 42 ac 84 gan Darren Millar a gwelliannau 90, 93, 96, 84A a 101 gan Llyr Gruffydd).

Gellir crynhoi'r rhain trwy nodi eu bod yn berthnasol i'r **10 ymrwymiad** a ganlyn gan y Gweinidog.

Gwelliannau a wrthodwyd

- Roedd gwelliant 76 gan Darren Millar yn gysylltiedig ag Argymhelliad 11 yn adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg, a'i nod oedd ceisio cynnwys darpariaeth yn y Bil bod yn rhaid i'r Cod gynnwys canllawiau ar ba bryd y dylai'r ALI neu'r corff llywodraethu geisio barn **seicolegydd addysgol**. Gwrthwynebodd y Gweinidog y gwelliant hwn (a chafodd ei wrthod gan y Pwyllgor yn ddiweddarach) er y dywedodd Alun Davies ei fod yn trafod y mater gyda Chymdeithas y Seicolegwyr Addysgol fel bod rôl y proffesiwn o ran darpariaeth ADY yn eglur. Dywedodd y Gweinidog y **byddai'r Cod yn cynnwys manylion** ynglŷn â hyn.
- Roedd gwelliant 77 gan Darren Millar yn gysylltiedig ag Argymhelliad 13 yn adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor, a'i nod oedd ceisio cynnwys darpariaeth yn y Bil bod yn rhaid i'r Cod gynnwys canllawiau ar **ddarpariaeth cludiant**. Gwrthwynebodd y Gweinidog y gwelliant hwn (a chafodd ei wrthod gan y Pwyllgor yn ddiweddarach) ond dywedodd Alun Davies y byddai'r Llywodraeth yn **adolygu'r Canllawiau Gweithredol statudol ynghylch Teithio gan Ddysgwyr i fynd i'r afael â phryderon** na roddir digon o ystyriaeth i ADY wrth ddarparu cludiant. Dywedodd y Gweinidog y **byddai'n cyflwyno gwelliant yng Nghyfnod 3** i gyflawni hyn trwy gyfrwng y Bil **os na allai wneud hynny trwy is-ddeddfwriaeth** (trwy adolygu'r canllawiau Teithio gan Ddysgwyr). Dywedodd hefyd ei bod yn bosibl na fyddai Llywodraeth Cymru mewn sefyllfa i gyhoeddi'r canllawiau diwygiedig cyn Cyfnod 3 ond y byddai'n egluro a oedd yn bwriadu gwneud hynny cyn y dyddiad cau ar gyfer cyflwyno gwelliannau Cyfnod 3.

- Nod gwelliannau 38 a 39 gan Darren Millar oedd gosod dyletswydd ar bersonau sy'n arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf i roi sylw dyladwy i **Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (UNCRC) a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl ag Anableddau (UNCRPD)**. Gwrthwynebodd y Gweinidog y gwelliannau hyn (a chawsant eu gwrthod gan y Pwyllgor yn ddiweddarach) ond dywedodd Alun Davies y byddai'n cyflwyno **gwelliant yng Nghyfnod 3 a fyddai'n gwireddu'r** safbwyntiau a fynegwyd ynglŷn â'r mater hwn, ac a fyddai'n ymateb i **Argymhellion 32 a 33** y Pwyllgor y dylai'r ddeddfwriaeth gynnwys **dyletswydd ar gyrrff perthnasol** i roi sylw dyladwy i'r ddau gonfensiwn. Fodd bynnag, ni ddatganodd y Gweinidog yn benodol y byddai'r gwelliant yn cynnwys rhoi dyletswydd ar wyneb y ddeddfwriaeth i roi sylw dyladwy.

Gwelliannau na chawsant eu cynnig neu a dynnwyd yn ôl

- Roedd gwelliant 40 gan Darren Millar yn gysylltiedig ag Argymhelliad 26 yn adroddiad Cyfnod 1 y Pwyllgor, a'i nod oedd ceisio diwygio'r Bil fel bod y **wybodaeth a'r cyngor** y mae'n rhaid i awdurdodau lleol eu darparu i bobl ag ADY **yn annibynnol**. Dywedodd y Gweinidog y byddai ei swyddogion yn gweithio gyda Darren Millar ar **welliant addas yng Nghyfnod 3** fel bod y Bil yn sicrhau bod yn rhaid i'r cyngor fod **yn ddiuedd ac yn wrthrychol**.
- Roedd gwelliant 80 gan Darren Millar yn gysylltiedig ag Argymhelliad 13 yn adroddiad y Pwyllgor, a'i nod oedd cynnwys **gwybodaeth am drefniadau ar gyfer darpariaeth cludiant** fel rhywbeth y mae'n rhaid ei gynnwys mewn CDU. Roedd y Gweinidog wedi rhoi ymrwymadau yn gynharach yn ymwneud â darpariaeth cludiant mewn ymateb i welliant 77 (gweler uchod ynghylch y gwelliannau a wrthodwyd).
- Nod gwelliant 81 gan Darren Millar oedd diwygio'r Bil fel na fyddai dyletswyddau i asesu ar gyfer ADY a pharatoi Cynlluniau Dysgu Unigol yn berthnasol pe na bai'r dysgwr ond wedi cofrestru ar gwrs byr iawn. Dywedodd y Gweinidog y byddai'n ei gwneud **yn eglur yn y Cod** na fyddai'r **dyletswyddau'n** berthnasol oni bai eu bod yn **gymesur** â'r hyn a ddysgir.
- Nod gwelliannau 90, 93 a 96 gan Llyr Gruffydd oedd diwygio adrannau 10, 12 a 18 o'r Bil sydd, fel y'u drafftwyd, yn rhoi dyletswyddau ar gyrrff llywodraethu, awdurdodau lleol a chyrrff ieched yn y drefn honno i benderfynu a ddylent wneud **darpariaeth yn Gymraeg**. Roedd Comisiynydd y Gymraeg yn poeni bod hyn **yn awgrymu mai Saesneg yw cyfrwng diofyn** y ddarpariaeth ac mai eithriad yw'r Gymraeg. Dywedodd y Gweinidog nad oedd hyn yn wir ond y byddai'n ceisio dod i gytundeb ynglŷn â **gwelliant yng Nghyfnod 3** a fyddai'n mynd i'r afael ag unrhyw bryderon ac yn gwneud hyn yn eglur.
- Nod gwelliannau 41 a 42 gan Darren Millar oedd **cynnwys ysgolion arbennig** ymhlith y sefydliadau y mae'n ofynnol iddynt benodi **Cydlynnydd ADY** dynodedig. Roedd y gwelliannau wedi eu hysgogi'n rhannol gan bryderon na fyddai ysgolion arbennig yn gallu manteisio ar yr arian a'r gefnogaeth sydd ar gael o dan y rhaglen Trawsnewid ADY, heb fod ganddynt Gydlynnydd ADY. Cadarnhaodd y Gweinidog yn y Pwyllgor y byddent. **Ymrwymodd i gadarnhau hyn yn ysgrifenedig yn ogystal â rhoi manylion am yr arolwg** a gynhaliodd Llywodraeth Cymru gydag ysgolion arbennig yn ystod yr haf i ofyn a fyddent yn cefnogi'r gofyniad i benodi Cydlynnydd Anghenion Addysgol Arbennig.
- Nod gwelliant 84 gan Darren Millar oedd ychwanegu adran newydd at y Bil yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a byrddau ieched gynnal **gwaith cynllunio'r gweithlu** mewn cysylltiad â darpariaeth ADY, gan gynnwys y gallu i wneud **darpariaeth yn Gymraeg**. Roedd **gwelliant 84A** gan Llyr Gruffydd yn ceisio ychwanegu is-adran ychwanegol yn ei gwneud yn ofynnol pennu **amserlen** i awdurdodau lleol a byrddau ieched, gan nodi erbyn pa ddyddiad y mae'n rhaid iddynt allu bodloni'r

holl alw am ddarpariaeth ADY **cyfrwng Cymraeg**. Dywedodd y Gweinidog ei fod yn cytuno â'r egwyddorion sylfaenol y tu ôl i'r gwelliannau ond ei fod yn fater ehangach, yn ymwneud â chynllunio gweithlu'r GIG, a bod angen rhoi rhagor o ystyriaeth iddo. **Ymrwymodd i weithio gyda'r Aelodau perthnasol i geisio cael cytundeb ynglŷn â gwelliant yng Nghyfnod 3.**

- Nod gwelliant 101 gan Llyr Gruffydd oedd mewnosod adran ychwanegol sy'n ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol a byrddau iechyd **asesu'r galw am ddarpariaeth ADY trwy gyfrwng y Gymraeg** yn eu hardal, eu **gallu** i fodloni'r galw hwn a'r **hyn y byddai ei angen** er mwyn iddynt allu gwneud hynny. Byddai'r adran hefyd yn ei gwneud yn ofynnol gosod amserlen gan nodi erbyn pryd y byddai'n rhaid i awdurdodau lleol a byrddau iechyd allu bodloni'r galw. Dywedodd y Gweinidog y byddai'n **ystyried sut y gellid cyflawni hyn yng Nghyfnod 3.**

Yn dilyn ad-drefniad y Cabinet ddechrau mis Tachwedd 2017, ysgrifennodd Kirsty Williams, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar **17 Tachwedd 2017** (PDF 227KB) i drafod yr ymrwymadau hyn yn ogystal â'r rhai yr ymdriniwyd a hwy yng ngwelliannau Llywodraeth Cymru yng Nghyfnod 3.

Atodiad 5: Newidiadau i'r Bil yng Nghyfnod 3

Ar ôl i Fil gael ei ddiwygio gan y Pwyllgor arweiniol yng Nghyfnod 2, mae'n symud ymlaen i gyfnod diwygio pellach yn y Cyfarfod Llawn gyda holl Aelodau'r Cynulliad, sef Cyfnod 3. Gwnaeth Aelodau'r Cynulliad drafod y gwelliannau a phleidleisio arnynt (eu 'gwaredu') yng Nghyfnod 3 ar **21 Tachwedd 2017**.

Mae manylion am y gwelliannau a gyflwynwyd yng Nghyfnod 3 ar [dudalen y Bil ar y we](#).

Canlyniad y gwelliannau

Cyflwynwyd 78 o welliannau i'w hystyried gan Aelodau'r Cynulliad yn y Cyfarfod Llawn.⁷ Roedd 13 o'r rhain yn welliannau i welliannau (2A, 2B, 2C, 2D, 2E, 2F, 2G, 3A, 3B, 3C, 3D, 3E, 3F).

- Cyflwynwyd 43 o welliannau gan, Kirsty Williams, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, a gymerodd cyfrifoldeb am y Bil ar 9 Tachwedd 2017 yn ar ôl ad-drefnu'r Cabinet.
- Cyflwynwyd 27 o welliannau gan Darren Millar AC.
- Cyflwynwyd 8 o welliannau gan Llyr Gruffydd AC.

O'r 78 o welliannau a gyflwynwyd:

- **Derbyniwyd 51:** 43 o rai Ysgrifennydd y Cabinet, 5 o rai Darren Millar a 3 o rai Llyr Gruffydd.
- Gwrthodwyd 21 o welliannau: 18 o rai Darren Millar a 3 o rai Llyr Gruffydd.
- Methodd 1 gwelliant oherwydd y ffordd y pleidleiswyd ar welliant blaenorol (24).
- Roedd 5 o welliannau a gafodd eu tynnu yn ôl neu na chawsant eu cynnig: 3 gan Darren Millar (4, 54 a 10) a dau gan Llyr Gruffydd (59 a 60). Roedd hyn yn bennaf am fod yr ymateb gan Ysgrifennydd y Cabinet wedi rhoi sicrwydd i'r Aelodau a oedd yn bwriadu cyflwyno'r gwelliannau hynny.

Newidiadau a wnaed i'r Bil

Fel y nodwyd eisoes, cytunwyd ar 51 o welliannau a arweiniodd at newidiadau i'r Bil. Cyhoeddwyd **fersiwn o'r Bil wedi'i diweddarau, fel y'i diwygiwyd yng Nghyfnod 3** (PDF 522KB). Mae hyn yr un fath â'r **Bil a basiwyd gan y Cynulliad yng Nghyfnod 4** (PDF 513KB) ac a gafodd Gydsyniad Brenhinol ar ôl hynny.

Ychwanegwyd **saith adran newydd** i'r Bil yng Nghyfnod 3 (adrannau 7, 8, 45, 46, 78, 86 a 93). Mae hyn yn golygu bod y Ddeddf derfynol yn cynnwys 101 o adrannau ac 1 Atodlen.

Roedd 10 o'r gwelliannau llwyddiannus yn welliannau canlyniadol a mân welliannau drafftio. Roedd gwelliannau llwyddiannus eraill yn yr 11 grŵp o welliannau a ganlyn:

Cyngor a gwybodaeth

Roedd gwelliant 28 gan Kirsty Williams, Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg, yn ychwanegu is-adran newydd yn adran 9 (fel y'i pasiwyd) ynglŷn â'r ddyletswydd ar awdurdodau lleol i ddarparu gwybodaeth a chyngor am ADY a'r system ADY. Mae Adran 9(2) yn ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol ystyried yr egwyddor **y dylid darparu gwybodaeth a chyngor o'r fath mewn ffordd ddiduedd**. Roedd hyn yn dilyn ymrwymiad yng Nghyfnod 2 gan Alun Davies, y Gweinidog ar y pryd.

---

⁷ Cyflwynwyd dau welliant arall ond fe'u tynnwyd yn ôl cyn y drafodaeth yn y Cyfarfod Llawn.

Rhoi sylw dyladwy i Gonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig

Roedd gwelliannau 2 a 3 gan Darren Millar, a gefnogwyd gan Llyr Gruffydd, yn mewnosod dwy adran newydd, adran 7 ac adran 8 (fel y'u pasiwyd), sy'n rhoi **dyletswydd ar gyrff perthnasol** (awdurdodau lleol a chyrrff y GIG), sy'n arfer swyddogaethau o dan y Ddeddf mewn perthynas â phlentyn neu berson ifanc, i roi **sylw dyladwy i Gonfensiynau'r Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn a Hawliau Pobl ag Anableddau** yn y drefn honno.

Roedd hyn yn dilyn ymrwymiad gan y Gweinidog ar y pryd yng Nghyfnod 2 i fwrw ymlaen ag argymhellion y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar y materion hyn, a gafodd gryn sylw yn ystod y broses graffu yng Nghyfnod 1.

Gan gefnogi'r egwyddor o gynnwys dyletswyddau o'r fath, cynigiodd Ysgrifennydd y Cabinet welliannau 2E a 3D hefyd, gan gadarnhau **na fyddai rhoi sylw dyladwy yn golygu bod angen ystyriaeth benodol o'r Confensiwn ar bob achlysur y caiff swyddogaeth ei harfer**. Roedd gwelliannau eraill gan Ysgrifennydd y Cabinet yn dileu cyrrff llywodraethu ysgolion a cholegau o'r rhestr o gyrff perthnasol y mae angen iddynt rhoi sylw dyladwy i ddau Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig.

Roedd Llywodraeth Cymru eisoes wedi mynegi pryder fod yna risg y gallai dyletswyddau o'r fath roi gormod o faich biwrocraidd ar gyrff cyflawni rheng flaen a'u staff pe bai'r dyletswyddau hynny'n rhai gweithredol yn hytrach na'n rhai strategol.

Derbyniwyd 15 o welliannau cysylltiedig eraill yn y grŵp hwn o welliannau.

Llunio a chynnal Cynlluniau Datblygu Unigol

Roedd gwelliannau 56, 57 a 58 gan Llyr Gruffydd yn atgyfnerthuu'r gofynion i gyrff llywodraethu ysgolion/colegau ac awdurdodau lleol ystyried a ddylid cynnig darpariaeth ADY yn Gymraeg. Cafodd adrannau 12, 14 a 19 (fel y'u pasiwyd) eu diwygio fel bod yn rhaid i'r corff 'ystyried' yn hytrach na dim ond 'penderfynu' a ddylid cynnig darpariaeth yn Gymraeg. Mae hyn yn awgrymu bod y broses o **ystyried iaith y ddarpariaeth yn un barhaus** yn hytrach na rywbeth a benderfynir wrth i gorff baratoi CDU.

Mae gwelliant 61 gan Darren Millar, a gefnogwyd gan Llyr Gruffydd, yn ei gwneud yn ofynnol i'r Cod ADY gynnwys canllawiau ar sut y caiff ADY dysgwr eu diwallu yn ystod y cyfnod rhwng nodi'r ADY hynny a rhoi CDU ar waith, h.y. tra bod y CDU yn cael ei lunio.

Hawl i gynlluniau datblygu unigol

Roedd saith gwelliant gan Lywodraeth Cymru yn y grŵp hwn yn ymwneud â **phenderfyniadau'r awdurdod lleol pan nad oedd angen cynnal CDU ar gyfer person ifanc neu blentyn neu berson ifanc dan reolaeth mwyach**. Roedd gwelliant 35 yn mewnosod adran newydd (adran 46 fel y'i pasiwyd) sy'n cyfuno darpariaethau a gafwyd mewn rhannau eraill o'r Bil cyn hynny i wneud rheoliadau ynghylch penderfynu a oes angen CDU ai peidio.

Y Tribiwnlys Addysg

Roedd gwelliant 42 gan Ysgrifennydd y Cabinet yn mewnosod adran newydd (adran 78 fel y'i pasiwyd) sy'n galluogi'r **Tribiwnlys Addysg i rannu gwybodaeth â Llywodraeth Cymru** ynghylch p'un a gydymffurfiwyd â **gorchmynion y Tribiwnlys** neu ph'un a ddilynwyd ei argymhellion.

Roedd gwelliant arall gan Ysgrifennydd y Cabinet yn y grŵp hwn, gwelliant 46, yn mewnosod adran newydd (adran 93 fel y'i pasiwyd) gan greu **swydd newydd Dirprwy Lywydd y Tribiwnlys**, sef rhywbeth yr oedd llywydd Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru yn galw amdano yn ôl Ysgrifennydd y Cabinet.

Cadw'n gaeth am resymau iechyd meddwl

Roedd gwelliant 62 gan Darren Millar, a gefnogwyd gan Llyr Gruffydd, yn mewnosod adran newydd (adran 45 fel y'i pasiwyd) sy'n galluogi Gweinidogion Cymru i wneud rheoliadau sy'n darparu ar gyfer sicrhau bod **cymorth ADY ar gael i blant a phobl ifanc sy'n cael eu cadw'n gaeth o dan Ddeddf Iechyd Meddwl 1993**. Mynegwyd pryderon yn ystod Cyfnod 2 y byddai darpariaethau'r Bil i ddatgymhwyso dyletswyddau i'r rheini sy'n cael eu cadw'n gaeth o dan y system cyfiawnder troseddol hefyd yn datgymhwyso dyletswyddau i'r rheini sy'n cael eu cadw'n gaeth am resymau iechyd meddwl.

Mae gwelliant 63 yn darparu ar gyfer gwneud rheoliadau o'r fath o dan weithdrefn gadarnhaol y Cynulliad.

Codi tâl o dan ddarpariaethau Rhan 2

Mae gwelliannau 36, 37 a 41 gan Ysgrifennydd y Cabinet yn rhoi mwy o **sicrwydd na ellir codi tâl ar blentyn, person ifanc neu eu teulu** am unrhyw beth a sicrhair gan gorff llywodraethu neu awdurdod lleol o dan Ran 2 o'r Ddeddf. Mynegwyd pryderon yn hyn o beth wrth graffu ar y Bil ynglŷn â gwasanaethau eirioli, er enghraifft.

Addysg Uwch mewn sefydliadau addysg bellach

Roedd gwelliant 43 gan Ysgrifennydd y Cabinet yn mewnosod adran newydd (adran 86 fel y'i pasiwyd) sy'n nodi **na fydd dyletswydd ar sefydliad addysg bellach i ddiwallu ADY myfyriwr sy'n dilyn cwrs addysg uwch yn y sefydliad hwnnw**. Dywedodd Kirsty Williams mai bwriad Llywodraeth Cymru o'r dechrau oedd i'r Ddeddf fod yn gymwys i addysg bellach ac ysgolion ac nid i addysg uwch.

Mae gwelliant 38 yn eithrio myfyriwr sy'n dilyn cwrs addysg uwch o gyfrifoldebau Cydlynnydd ADY mewn sefydliad addysg bellach.

Adolygiadau Awdurdodau Lleol

Roedd gwelliant 39 gan Ysgrifennydd y Cabinet yn cynnwys dyletswydd ar awdurdodau lleol i barhau i adolygu'r ddarpariaeth ADY a **dyletswydd i ystyried maint a gallu'r gweithlu**. Roedd hynny yn sgil pryderon a fynegwyd ynglŷn â'r angen i gynllunio'r gweithlu mewn perthynas â darpariaeth ADY.

Roedd gwelliant 40 yn **ehangu'r ddyletswydd** ar awdurdodau lleol i gymryd pob cam rhesymol i unioni unrhyw ddiffygion a nodir o ganlyniad i'w gwaith adolygu (dyletswydd a ychwanegwyd yng Nghyfnod 2) **i gynnwys pob agwedd ar ddarpariaeth ADY** ac nid argaeledd darpariaeth Gymraeg yn unig.

Personau ifanc nad oes ganddynt alluedd

Mae gwelliant 67 gan Ysgrifennydd y Cabinet yn ymdrin â'r rheoliadau a wneir gan Weinidogion Cymru o dan adran 83 (fel y'i pasiwyd) mewn perthynas ag **achosion lle nad oes gan berson ifanc alluedd**. Mae'r gwelliant yn ei gwneud yn glir y gellir hefyd ddehongli cyfeiriadau at berson ifanc mewn rheoliadau o'r fath fel cyfeiriadau at riant y person ifanc neu gynrychiolydd riant y person ifanc.

Ymrwymiad gan Ysgrifennydd y Cabinet mewn perthynas â chludiant

Tynnwyd gwelliant 54 gan Darren Millar yn ôl ar ôl i Ysgrifennydd y Cabinet roi sicrwydd yn ei hymateb. Roedd y gwelliant yn ceisio ei gwneud yn ofynnol i CDU gynnwys gwybodaeth am y trefniadau cludiant y byddai eu hangen o ganlyniad i ADY dysgwr.

Cyflwynwyd y gwelliant yn dilyn pryderon bod cludiant yn rhwystr ychwanegol i ddysgwyr ag ADY wrth iddynt geisio cael gafael ar ddarpariaeth addysg. Yng Nghyfnod 2, ymrwymodd y Gweinidog ar y pryd i ystyried **a ellid diwygio'r Canllawiau Gweithredol statudol ynghylch y Mesur Teithio gan Ddysgwyr** er mwyn mynd i'r afael â'r pryderon hyn.

Anfonwyd [llythyr gan Ysgrifennydd y Cabinet dros Addysg at y Pwyllgor Plant, Pobl Ifanc ac Addysg ar 17 Tachwedd 2017](#) (PDF 277KB) i **gadarnhau bod hyn yn ymarferol ac y byddai Llywodraeth Cymru yn gwneud hyn**. Dywedodd Kirsty Williams hefyd y bydd y Cod ADY yn darparu lefel briodol o ganllawiau ar faint o sylw i'w roi i ystyriaethau trafndiaeth mewn cynlluniau datblygu unigol a'r broses o'u llunio. Yn ogystal, dywedodd Ysgrifennydd y Cabinet y byddai'r adolygiad ar ôl gweithredu'r Ddeddf yn cynnwys cludiant fel ystyriaeth benodol.

Atodiad 6: Geirfa Gymraeg

Termau penodol i'r Ddeddf

- Additional Learning Needs (ALN) – **Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)**
- Additional Learning Needs Code – **Cod Anghenion Dysgu Ychwanegol**
- Additional Learning Needs Coordinator (ALNCo) – **Cydlynnydd Anghenion Dysgu Ychwanegol (Cydlynnydd ADY)**
- Additional learning provision (ALP) – **darpariaeth ddysgu ychwanegol**
- ALN Transformation Programme – **rhaglen i drawsnewid y system ADY**
- Case friend – **cyfaill achos**
- Designated Education Clinical Lead Officer (DECLO) – **Swyddog Arweiniol Clinigol Addysg Dynodedig**
- Education Tribunal for Wales – **Tribiwnlys Addysg Cymru**
- Governing bodies – **cyrff llywodraethu**
- Independent advocacy services – **gwasanaethau eirioli annibynnol**
- Independent school – **ysgol annibynnol**
- Individual development plan (IDP) – **cynllun datblygu unigol (CDU)**
- Learning and Skills Plan – **Cynllun Dysgu a Sgiliau**
- Learning difficulty and/or disability (LDD) – **anhawster a / neu anabledd dysgu**
- Mainstream school – **ysgol prif ffrwd**
- Maintained school – **ysgol a gynhelir**
- Multi-agency – **aml-asiantaeth(ol)**
- Person-centred practice – **ymarfer sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn**
- Personal Education Plan – **cynllun addysg personol**
- Placement - **lleoliad**
- Relevant treatment or service – **triniaeth berthnasol neu wasanaeth perthnasol**
- Right of appeal – **hawl i apelio**
- School Action – **gweithredu gan yr ysgol**
- School Action Plus – **gweithredu gan yr ysgol a mwy**
- Special Educational Needs (SEN) – **Anghenion Addysgol Arbennig (AAA)**
- Special Educational Needs Coordinator (SENCo) – **Cydlynnydd Anghenion Addysgol Arbennig (AAA)**

- Special Educational Needs Tribunal for Wales (SENTW) – **Tribiwnlys Anghenion Addysgol Arbennig Cymru (TAAAC)**
- Special education provision – **darpariaeth addysgol arbennig**
- Special school – **ysgol arbennig**
- Statements (of SEN) – **Datganiadau o (o AAA)**
- Third Sector Additional Needs Alliance – **Cynghrair Anghenion Ychwanegol y Trydydd Sector (TSANA)**
- Working draft Code – **cod drafft gweithredol**

Y tri amcan cyffredinol

- A unified legislative framework – **fframwaith deddfwriaethol unedig**
- An integrated, collaborative Process – **proses integredig a chydweithredol**
- A fair and transparent system – **system deg a thryloyw**

Y deg nod craidd

- The introduction of the term Additional Learning Needs (ALN) - **Cyflwyno'r term Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY)**
- A 0 to 25 age range – **ystod oedran 0 i 25**
- A unified plan – **cynllun unedig**
- Increased collaboration – **rhagor o gydweithredu**
- High aspirations and improved outcomes – **dyheadau uchel a gwell deilliannau**
- A simpler and less adversarial system - **system symlach sy'n achosi llai o wrthdaro**
- Avoiding disagreements and earlier disagreement resolution – **osgoi anghytundebau a'u datrys yn gynharach**
- Clear and consistent rights of appeal – **hawliau clir a chyson i apelio**
- A mandatory Code – **cod gorfodol**
- Increased participation of children and young people – **cynnwys plant a phobl ifanc yn fwy**

Termau cyffredinol

- Consultation - **ymgyngoriad**
- Draft Bill – **Bil drafft**
- Explanatory Memorandum - **Memorandwm Esboniadol**
- Further Education – **Addysg Bellach**
- Further Education Institution – **Sefydliad Addysg Bellach**
- Financial resolution – **Penderfyniad ariannol**
- Local Health Boards (LHB) – **Byrddau Iechyd Lleol (BILI)**
- NHS Trusts - **Ymddiriedolaethau'r GIG**
- Revenue Support Grant (RSG) – **Grant Cynnal Refeniw**
- Welsh Local Government Association (WLGA) – **Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC)**
- General principles – **Egwyddorion cyffredinol**
- Government of Wales Act 2006 (GOWA) - **Deddf Llywodraeth Cymru 2006**
- Guidance – **Canllawiau**
- Legislative competence – **Cymhwysedd deddfwriaethol**
- Legislative framework – **fframwaith deddfwriaethol**
- Looked after children – **plant sy'n derbyn gofal**
- Member in charge (of the Bill) – **Aelod sy'n gyfrifol (am y Bil)**
- Ongoing costs – **costau rheolaidd**
- Pre-legislative scrutiny – **craftu cyn y broses ddeddfu**
- Regulatory Impact Assessment (RIA) - **Asesiad Effaith Rheoleiddiol**
- Royal Assent – **Cydsyniad Brenhinol**
- Short title – **Enw byr**
- Stage 1 – **Cyfnod 1**
- Statutory framework – **fframwaith statudol**
- Statutory requirement – **Gofyniad statudol**
- Subordinate legislation – **is-ddeddfwriaeth**
- Transitional costs – **costau pontio**
- United Nations Convention on the Rights of the Child (UNCRC) - **Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP)**
- White Paper – **Papur Gwyn**

Rhagor o wybodaeth

I gael rhagor o wybodaeth am Ddeddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru), cysylltwch â Michael Dauncey (michael.dauncey@cynulliad.cymru), y Gwasanaeth Ymchwil.